

והבא, כי אי אפשר לקיים כל מצות התורה כ"א בארץ ישראל :

וכן נצטו וגרשו כי זכות השבטים עמדה להם לישראל כי כשנלעו על מלכות המשכן והשפירה האל ית' שכינתו בתוכם, כי לא הוזכרו השבטים להיותם ראש לזרעם עד לימי מלכות המשכן, כי בלחם ממזרים נחמור ויבסו בני ישראל מרעמסם וגו' כשם מצות אלף, לא הוזכרו השבטים ולא מנין כל שבט אלא בני ישראל דרך כלל, וכשנלעו על מלכות המשכן הוזכר ארבען משבט לוי ובגלגל משבט יהודה והאליאז בן אחיסמך למטה דן, ונלעו על מעשה החשן שנא' בו והאבנים התיינה על שמות בני ישראל וגו' לשנים עשר שבט, וגאמר ג"כ זה יתנו על י"ב שבטים, וביום שהוקם המשכן הקריב את קרבנו נחשון בן עמינדב לחנוכה המצבה בצכות יהודה, וכן כל נשיא ציונו בצכות שבטו, ואחר חמש ימים מהקמת המשכן נמנו כל ישראל למשפחותם לבית אבותם כל שבט ושבט בפני עצמו לא כמנין שנינו בליהם ממזרים, כי השראה השכינה היתה ג"כ בצכותם, וכמו שאמר על ארון יוסף שהיה הולך עם ארון השכינה והיו אומרים המונח בלרון זה קיים מה שכתוב בלרון זה, וכן ארונות אחיו השבטים היו מוליכים אותם בניהם וגם הם היו לדיקים כמוהו וקיימו מה שכתוב בלרון וזכותם היתה עומדת ג"כ לישראל שישרה האל ית' שכינתו בין בדי הלרון וסידבר להם מעל הכפורת מנין שני הכרובים, וגאול והלא נמנו כל שבט בפני עצמו ויעשו ד' גללים סביבות המשכן והכהנים והלוים :

ולרבוזו ענין לדת השבטים והיותם משענת קנה מנורה ואורה לבית ישראל נקראו שבטים ונקראו מקות כי הם מקום מוסדה ומעשה עז ותפארה לבית ישראל להיותם נשנים על זכות המצות איש על מקומו, וכולם על זכות כולם לבד יגיעם רעה והיו יולדים מכל מיני רעות המתרגשות בצוא בעולם בצכות המצות, ונקראו שבטים לניקום נקמת השם במרעים ההכבדים עול סבלם על שמיני ישראל, כי זכותם הוא שבט לנו כסילים ופוקדים בשבט פשעם ובשבט עברתם, כי מקול ה' יתח אשור ובזכות כל שבט יכס :

ותבוצא כי נקראו בני יעקב בשם שמות בתורה יותר ממאה פעמים, ובנביאים וכתובים יותר משפטים פעם, ושבטים נקראו בתורה יותר מל' פעם, ובנביאים וכתובים כמו ק"פ פעם, להבדיל שתבאר בע"ה, ויעקב אבינו ע"ה לא קראם אלא שבטים כדי שיקראו ישראל משונאים בזכותם, דן ידיו עמו כאחד שבטי ישראל, והאראשון שנקרא שבט הוא יהודה לא יסור שבט מיהודה, וכן הוא הראשון שנקרא משה בגלגל בן אורי בן חור למטה יהודה, כי המלכות יולא ממנו, ועל ידי אימת שבט מלכותם ינקמו

הוא מורה על קדושת נפשו בעת פרידה וקדושת גופו בעסק התורה ומלותיה בהכנתו הסובבה שטורח אדם הראשון עמר מה האדמה אדמת קדם היא אל מקום המצבה מן האדמה כמו שאמר חז"ל, והיה להם כן שהעולם בני בניהם לארץ כנען הנחומה להם בנהלה חלף עבודתם אשר עבדו את אביהם, כמ"ש ויעשו בניו לו כן כאשר לוט, נמדד להם מדה טובה כנגד מדה טובה אחר מלת שנים ויותר שמתו כפי מה שכתוב בסדר עולם, לא נשכח מקום קבורתם למרע"ה כמו שכתוב ויקח משה את עצמות יוסף וידוע מקומם איס והליכותם עם יוסף עמו במחילותיו, ויהיה בזה הוראה נפלאה על סדר הלידיקס בהשגחה ה' עליהם אחר מיתתם, שתקיים נזוהתם בתת בלב בני בניהם התעוררות רב לקיים מה שנלעו מפי אבותם ואבות אבותם שנלעו מפי השבטים עצמם, אין ספק כי ענין זה וכיוצא בו היא הוראה רבה לשכר הלידיקס בעו"כ, כי נפשות הנחומות בלרור החיים בנ"ע תעורר את נפש בניהם להכין מקום מיוחד לגופותם אחר נשתתפו עם הנפשות לעבודת האל ית', ובזהותם עוסקים במצות כל ימי לבתם במדבר זכותם היא שמעלה להם וצוכותם עשה האל ית' נקמה במלרים והביא עליהם עשר מכות ומכת היס, כנגד זכות אחד עשר שבטים שעמדה לבניהם להנקה מאוויבם על מה שנשתעבדו בהם, כי שבט לוי לא נשתעבדו ובזהותם עוסקים במצות הולכת כל ימי לבתם במדבר זכותם היא שמעלה עליהם שנקיימו בה ארבעים שנה, וכן בצכותם נקיימו כל הזמנים שנחלו את הארץ איש בנהלתו בצכות שבטו הלידיק הקבור בנהלתו :

והרבי"ה ור"ה השגחה ה' והשקפתו הנפלאה על האומה הישראלית, כי מהתחלת יצירתם והוא האדם השלם יעקב אבינו אשר היה מעטו שלמה הראה לו אהבה ורחבה יתירה נודעת לו ולבניו השלמים שמתו כולם במלרים ארץ עמאם והועלו לארץ החיים על ידי בני בניהם, מה שלא קדם להם איש מימי בריאת העולם שיסופר עליו שמת במקום אלה והועלו ליקבר במקום קדוש, אין ספק אלא שהם הענין היתה הוראה לעתיד שישראל נקראו בניו למקום, והראיה כי בתחלת בואם לעולם והוא יעקב המכונה בשם ישראל ובניו השלמים אשר כל ישראל מתיחסים להם איש איש לשבטו, נתייחדו מכל הקודמים להם מימי עולם לענין זה שיהיה רמז בהעלות אותם אחר מיתתם ולא מתו בה כשאר האומות הקודמים אליהם שמתו שם ומשני זה נקברו שם, ואלו שמתו רחוק משם והועלו שם היא ראייה כי להם נתנה הארץ למורשה עד סוף העולם ובזכותם ירשום בניהם שיהיה העולם התורה שגברת אלפים שנה קודם שגברת העולם נתנה להם מורשה שיקיימו את כל מצותיה בארץ אשר היא להם מורשה ויזכו בה לחיי העולם הזה

ינקמו ישראל מטגולאים ומהמרעיים אהם, וכן הם מטה עוז והפארה וחסות לבית ישראל, ולוי נבר באחיו בקדושה ובהתאמה ובהידוע ובזכותו ילאו ממנו ישראל אהרן ומרים שהיו רעי ישראל ועל ידם ילאו ישראל ממלרים ונהיה לשני בנים כהנים לויים, כדכתיב ויהי כי יראו המילדות את האלהים ויעש להם בנים, כי בזכות יובבד ומרים שהיו ספרה ופועה נעשו ב' בתי ישראל כהנים ולויים אשר הם קדומים לישראלים, וכל ישראל הם כמו שלם המשפחות כהן לוי וישראל, מפני כי לוי הוא עשירי קדש אשר השתלק הד' בכורות ויש לו דין בכור שהוא קדש ויורש כפלים מן הבן הפשוט, וכן לוי זענין השם והקדושה היה כפלים במעלה בכל ישראל שהם כהן לוי וישראל, וכמו שהיה שבע יוסף בן רחל שהיה בכור לשני שבעים כמו בן שבע לוי בן לאה שהיה קדש היה לשנים כהן לוי, והיה זה לרחל מפני שלא חננה חלקה ב"ב שבעים מד' אמהות שמניע ג' לכל אחת, וכן לאה שהתפללה בלידתה אחר כך שלא יהיה זכר כדי שיאחרו בנים לרחל אחותה וילדה בת כדכתיב ואחר ילדה בת והקראת את שמה דינה וכמו שדרשו חז"ל (ברכות ט') לא קשה ה' שברה ונתחלק שבע לוי בנה לשנים כדי שיהיו שבעים שבעה כמו אם היה יולדת בן אחר במקום דינה, ומפני שדינה היתה ראויה להיות זכר והתעבה לנקבה נאשר בה עצה הוצר להיותה ילאנית ואירע לה מה שסופר בכתוב, ועכ"ז כמו שהיה ממנו של יעקב שלמה בנים שהיו כולם כשרים היה ג"כ ממנו שלמה בנותו דינה שנס שנאנסה היתה כשרה ונאסא שמעון אחיה, וכמו שכתוב בבני שמעון ושאלו בן הכנענית שרומז אליה מה שאירע לה, ודברן אמרו במדרש שנטלה שמעון וקברה בדרך כנען ועוד היום ליונה מסויים אלל שמעון ולוי אחיה כפרר ארבל שהוא כמו מהלך שעה מעבריה, והדס מופה עליה משנים קדמוניות עד עתה, להורות כי גם שאלה לידע מעשה זו היא לדקיות ועומדת בין ההדסים בג"ע, וכן האמהות והלדורות, וכן דינה עולה כמו הדס סימן טוב לה, והוא דבר סלא והשתנה כי לא נמלא הדס בכל אוחו התחוט כמו מהלך כמה שעות ב"א עליה ולא על אחיה הקבורים בנה:

ונחזור לענין מה הדיקים על טוב מעשיהם להם ולזרעם אחרים, בפרט האנשים הנקובים בשמות בבורה על הסתם נחזיקם כלדיקים כל זמן שלא יפרש או ירמז הכתיב שאינם לדיקים, והנה משפחות בני יעקב השלום שבעים נפש עם אבותם שהוזכר בבורה היו לדיקים וזכו להיותם ראשונים לקדושה שבעים מבני ישראל אשר הם כנגד כל האומות, ונקראו בית יעקב וירך יעקב להיותם קרובים אליו בניו ובניו אחר, ולא ירדו למלרים עד היותם הקבורים בנה:

ובן יודע שבר הדיקים דרך כלל ביעודים הטובים אשר הם כתובים בתורה, ויאמר אם שמוע השמע וגו' והאזנת למצותיו וגו' כל התחלה וגו', אם בחקתי תלכו וגו' ונתתו גשמים בעתם, כולם עובות גשמים המניעות לגבולות הרהותה, וכן והיה אם שמוע השמע לקול ה' אלהיך לשמור ולעשות את כל חקתיו וגו':

ונראה כי האל ית' התנהג עם ברייתו אשר ברא כמלך עם עבדיו, כי העבד שקראו המלך ועדיין לא עשה נחת רוח לפניו כי לא נאסר עדיין בשום דבר אינו משניה עליו להטעוב ולמנות אוחו בשום דבר של מעלה, ועכ"ז משניה עליו להטעוב מהרעה השלם עליו שלא יזקק, וכן האל ית' בדורות הראשונים שעדיין לא נלטעו ב"א בזה מלות ב"ל לא השנים על הדיקים שבהם לעשות להם טובות הרבה כ"א להטילם מרעם, כמו שהטיל את נח בדור המבול והטיל את אברהם אבינו מאור כשרים ומכל הדברים שאירעו לו כמו העשרה נסיונות שנתנסה ועמד בנכון, וכל האבות

הוא ללם אלהים, ואמר באלם דמו יספך כלומר על ידי אדם אחר, והוא העד הכשר הקרוי אדם כי בללם אלהים עשה את האדם הידוע הנכבד, ולא אמר אדם סתם כי זו הסוג אחר שנקרא והרג את ללם אלהים הרי נעשה ירוד לפני שאר כל האדם:

ובכן במלות מילם אשר טוב לאברהם ולזרעו אחרי עשה כרת למי שלא ימול כמ"ש ועל זכר וגו' ונכרתה וגו' לא מל ולא כרת ערלתו תכרת נפשו, ובכל האזהרות ענש האל ית' את הסובר עונש גמתי בעוה"ז, קרבן, מלקות, מיתת בידו, שמים, כרת, ד' מיתות ב"ד, כי כולם מיתתם כפרתם ותשאר נפשו זכה ונקיים למי העוה"ז, ואפי' בכת דע"ז שכחוב הכרת תכרת ודרשין הכרת בעוה"ז תכרת לעוה"ז, אם עשה תשובה כשנכרת בעוה"ז נהפך כעוה"ז כמ"ש תכרת הנפש הטהרה עונה בה לא אחרתי אלא בזמן שעונה בה כמו שהציגו בסנהדרין ובשבויות, וכשהעונש הוא גדול על עון גדול ולא יוכל האדם לסבול אז יפקדו סמ"ע על

האבות עיקר הכתובתם נחיימו בזרעם לא בהם מפני שהיתה ענין קיומם המורה והמלכות באינו מלכות ועונש ואינו גדול כשכר המלכות ועונש, ואפילו ישראל בללם את המלכים לקבל התורה כמו שכחוב בבוזיף את העם הזה ממלכים העבדון את האלהים על הדר הזה נאמר בהם ויאמר אם שמוע תשמע וגו' והאזנת למלכותי ושמרת כל הקוי כל המחלה אשר שמתי במלכים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך, לא הוצנעו עדיין בהצנעות טובות בפועל אלא בהעדר הרע ההוא כמו שאמר כל המחלה אשר שמתי במלכים וגו', וכשנלטו וקבלו עליהם אתם אתם בחקתי תלכו ואת מלכותי תשמרו ועשיתם אותם ונתתי בשימכם בעוה"ז וגו', והיה אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך לשמור לעשות וגו', כי כולם בהצנעות טובות בפועל על כי הם מלכים ועושים נחת רוח לפניו שאמר ונעשה רצונו, ונשים פרק זה בשכר וטובות המלכים:

פרק תשעה וארבעים

ענין התחמקות ועונש הרשעים על רשעים בעוה"ז ובעוה"ב כללם ג"כ מן הקבלה, בזה שבה מזה בתורה בפירוט או ברמז, וביעודים הרעים אשר נתייעדו בתורה לרשעים, מלבד מה שראינו בחום ובפועל בתורה עונש הרשעים על רשעים כמו שהתבאר למעלה בראיה בלוקמה מן הסוד פרק מ"ד ופרק מ"ו, ומה שבה בקבלה הוא היות האל ית' מזכיר לכלמי יעברו על דברו וישיגו הרע, כמו שטעם לאדם ורמז לו שבע מלות בפסוק ויהי ה' אלהים על האדם לאחר וגו', וסמך להם לאזהרת ביטול מען הדעת ואחר לו כי ביום אלקי ממנו מות חמות, וממנו יראו ולא יעשו שאר הדברים המזהירים מאתו ית' וסמ"ה מלות שללנו קודם, כי כמו שיש מיתה במלות ען הדעת כן יהיה לו מיתה בעצמו על שאר האזהרות, ועל דרך זה כפל מות חמות מיתה על אזהרת סך הדעת ומיתה על שאר האזהרות הרמזות בכחוב של מעלה, וסמ"ה השבע כמו שזכר. ולזה נתיירא קין כשעבר על ה' מהלך והיה שפית דמי אחיו אמר והיה כל מולאי יורגני מלך היעוד שהועדו הסובר במיתה כמו שכחוב מות חמות כמו שזכר, וכן הוא שילא נח מן התיבה וסמ"ה לו שחיות הכשר הוסיף לחזור ולהזהיר על שפיות דם האדם כי בללם אלהים עשה את האדם, ואמר כי יספך דם השופך, ולא אמר דמו השפכו אלא יספך לרמזו כי גם שד' מיתות ב"ד בעלו דין ד' מיתות לא בעלו ודמו יספך מכל מקום, ואין בכל ד' מיתות בית דין מיתה מתיחסת לחטא ומדה כנגד מדה כמו זו, ולכן אמר הכחוב שופך דם האדם באלם דמו יספך כי בללם אלהים עשה את האדם, נתן טעם לשפית דם השני כי גם

ובכו שאלו דומה יחיד העונש את המלם לרבים העושים אותה, שסבר כל אחד גדול יותר מערך השכר המגיע ליחיד העושה אותה לבדו, כן אלו דומה יחיד החוטא בפרט בעון ע"ז לרבים החוטאים בה, כי ביחיד כחוב פוקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים, וברבים שעשו את העגל כחוב וביזום פקדי ופקדתי עד כ"ד דורות, ולא לבנים ובני בנים לבד אלא גם לאחרים שאינם

שמים כנגד הנשמה, מלקות ומיתות בידו' אדם כנגד הגוף. ובסגנון אחר ג' חלקיו כפרה ותשובה עם כל אחד מהן, קרבן מלקות ומיתות, ובמקומן בזמן הזה הסדק ממון ויסורין ומיתות בגוף, ואם לא עשה תשובה לא הסתלק לו לכפרת עון: וכמו שהתשובה היא מדה טובה מיוחדת לאל ית' כי ב"ד אינם מוחלים בתשובה, כן יס' מדה טובה אחרת ומירה ב"ד של מעלה והיא האריכות לחיטה, כי ב"ד מיד בידעם על איש אחד שעבר חייבים מיד לעשות כפי הדין ואם מלקות אם מיתת, וימחרו לשפך דם החיוב ולא יתחילו אחר גמר הדין, אם מלד שחוששים אם עשה יוכלו לקיים מצות ה' לעשות העוברים אולי אחר כך לא יעלה בידם, ואפילו יעלה בידם לעולם הם זכירים לעשות רצון קונם, וכאילו הם עוברים על רצונו כל זמן שאין מקיימים מצוה, ואם מלד כי אינם יכולים למחול על כבוד האל ית' אס יאריכו למי שהוא עובר על דבריו, מה שאין אחד מהם הסדקין באל ית', כי אולם חי הוא ובכל יום שיראה יוכל לקיים רצונו, וימלא כבודו את כל הארץ ויכול למחול על כבודו אם ירצה ויתפיים בתשובת החוטא:

וישתי מדות הטובות האלו המיוחדות לב"ד של מעלה ולא לב"ד של מטה. האחת סבה לחצירתה, כי בסבת קבלתו התשובה הוא מאריך לחוטא אולי ישוב אלל ב"ד שאינם מקבלים תשובה אינם מאריכים:

ויש סבה אחרת לאריכות ב"ד של מעלה לתת שכר טוב לזדקים המקיימים את המצוה וזוהרים מן העבירה, גם כי אין מקבלים שכרם מיד, כ"א לא היה מאריך להם היתה השגחה ה' בעולם מפורסמת ולא היו נוטים האנשים מיראת ה' ולא היה להם שכר טוב וסרה בעמלם: ואני ממחיל ענין זה למתן גדול מולך על הכופה והוא יושב צעיר ואם במלכותו באמצע לדעת כל אנשי מעשהו המקיימים דבריו ועושים רצונו, ולפעמים מתחפש בצנדין והולך בארצות מלכותו יודע ורואה המקיימים דבריו והעוברים עליהם, ואינו משכיר ולא מעניש לאחד מהם כי הוא מעלים עמלו והוא מזכיר לבאים עמו שאל יודע כי הוא בא לעיר כ"א היו יודעים היו וזכירין בכבודו בפניו על כרחם, ואח"כ חוזר לבית מלכותו ושולח אחר המקיים דברו וגומל להם טובה ואחר העוברים וגומל להם רעם, כן האל ית' מלא כל הארץ כבודו רואה ואינו נראה לבדיות וסם מועלים ואינם מעלים בדעתם צ"ל ציחום החטא כי הוא משגיח ורואה את מ'עשיהם, וגם הוא אל מסתתר אלהי ישראל מושיע אינו מענישם מיד כדי שלא יתנו אל לבם כי הוא שוכן בתוכם בחן עומתהם, כי לא יא' הוא ראוים גם לזדקים לגמול עונם כסיומו נראה אליהם כעין המשל, ועם היוזמו מסתתר ואינו גומל מיד רעם לעוברים, אולם שם יסרים

שאינם מבני צניס, שהדי לזקיה נפקד עליו עון ככלל קרבו פקודות העיר, והיה בדור כ"ד לנחשון בן עמינדב שבמיו נעשה העגל, והוא ולזדקים כיוצא בו לא נשתפרו בעון העגל ונפקד על זדקים כן בן צט:

ובפני שהיו ישראל בזמן ההוא ששים רבוא נחוסף עונם עון לדורות ששה פעמים יותר מעון היחיד, כי זה לר' וזה לכ"ד, ויש ממספר היחיד לששים רבוא שם מעלות מאמדים לשש מאות אלף, וגנבה עון זה לבוק כ"ד דור כמו שאמרנו, ויראה שם נפסק כמו שאמרנו, נגבה עון זה שגראה שגבה מכל וכל כי אחר חרבן בית ראשון לא היה עון ע"ז במזיד בישראל, כי נחבטל ירל דע" כמו שאמרנו (יומא ס"ט) על וילעקו בקול גדול, ואחר הכתוב ויוגף ה' את העם על אשר עשו, כי הסתקאה ופילה כשלתת אלפי איש והנייפה לא היתה אלא על עשיית העגל לבד לא על הצניח וההשתחווה אליו ואמירת אלס אלסר, כי זה הוא שמור ליום הפקידה: ובקצת האזירות חייב עליהם קרבן לחוס על החוטא שלא יוכל לבסול צער מלקות או מיתת בגוה ויתכפר ממנו הכחב עליו קרוב לגופו, וכמ"ס הכחב (ויקרא א') אדם כי יקריב מכס קרבן לה', אמרו מכס הוא משלם קרוב לעמלם, ובהשטות חורת העולה והמנחה והחטאת וכו' על המחכונת האמור בתורה יסופר עון בעל הקרבן וכמ"ס הכחב וספר עליו הכסן ונסלה לו, ועולה לו במעשה הקרבן שיעשה הכסן לכפרתו ויהיה נסלה לו מאת ה', וכן אפשר לומר כי במס' שיעשה הכסן בקרבן הקטוי בממון החוטא יספר עליו על הסורוין שהיו עתידים לבא עליו מלד חומר הכטא ויהיה נסלה לו מאת ה' המיתה שהיתה ממרקה, נמלא הכסן מכפר על עסקי הגוף והאל יתברך סולח שחוק מתחבת הספס בחטא ההוא:

וברוב האזירות חייב עליהן מלקות ארבעים והוא כנגד יצירת הולד בת' יום, ולהורות כי מלקות זוהי הוא לחוס עליו שלא ימות בחטאו וימח גמר יצירתו לארבעים אחר במעשים ארבעים, וסם ק"ל ולא יגיע מלקות לגמר יצירתו שסם מ' וישאן ביצירת גופו במלקות זה:

וכמו שבצריחת העולם היתה בריאתו לתכלית בריאת האדם והוא נברא בזמן אחד והוא שציע שצעת ימי בראשית הנבראת בסבתו, כן יצירת האדם הוא צ"ל יום שהוא שציע ימי הציבור שסם רע"א או רע"ב או רע"ג יום שצעה פעמים ק"ל, וזיוס מ' נגמר יצירתו, ולכן אחר במספר ארבעים כלומר ק"ל שסם סוף מספר המ' של היצירה:

נמצאו ד' חלקיו כפרה ותשובה עם כל אחד מהם לפי דרך זה, קרבן ומלקות מיתות בידו שמים מיתות על ידי ב"ד, קרבן לה', מיתות בידו

יש בכס ונו' אשר לבבו פונה ונו' לעבוד את אלהי הנגוס הסס ונו', כי עתה כשיכנסו לארץ יהיה קרוב להם יותר ענין הע"י אשר יהיה מלווים שם יותר מהמקומות האחרים, ולכן לריקים אזהרה אחר אזהרה וראויים לעונש חמור להיות הענין בא"י, ולכן אמר לא יבאם ה' סלות לו כמעט שנעלו ממנו דלתי ושערי תשובה מלך החטא התחזר והתעלמו מחטאו, כמ"ש והתבדר בלבבו לאמר שלום יהיה לי ונו' :

ובשירת האזינו ציאר קלם מגדולתו ית' וגדול קובות האל ית' לישראל ועולם התמכרם אליו בחטאתם ורב עונשם ע"י האומות והזק ירו לנקום נקמתם מיד ה'לרים אותם, חטקו האחד הוא הלוך תמים פלו ונו' י"י שם ה' אקרא ונו', ה' צור ימות עולם, ה' יושמן יסוריו ונו', ה' יורא ה' וינאץ ונו', ה' לי נקם ושלם ונו', מגדולתו ולדקתו יתבדר נמשך להם הטובה ומן הטובה נמשך להם ששמו ובענין, ומזה נמשך להם השתעבדו אל העמים, ומזה נמשך נקמת העמים על אשר שצבדו שצברת זדון :

וגם משכר הגלדיקים הטובה והמשכנת לדורות מלדקתם יש ג"כ ראהו לעונש הרשעים, בהיות ענין הטוב שהוא המניע ללדיק ולנמשכים ממנו על היותו לדיק והרשע אין לו חלק בטובה הריא אין להם עונש גדול מזה כי הם רואים הטובה המניעה ללדיקים ואין להם חלק בה, גם כי לא היה להם עונש אחר על חטאתם, וזה על דרך מ"ש הכתוב (ישעיה ס"ה) הנה עבדי יאכלו ואחם הרעבו עבדי ישמו ואחם תלמאו עבדי ישמחו ואחם תבשו עבדי ירונו מטוב לב ואחם תלעקו מלאכ לב ומשכר רוח היילילו, הנה בזה הכתוב מכלל כל מה שיש לאדם צד לורץ בקיומו והעמדתו בזה העולם והוא המאכל והמשמחה כמו שאמר יעקב אבינו ע"ה ונתן לי להם לאכול ובגד ללבוש, כי הבגד נכלל בזה שאמר עבדי ישמחו ואחם תבשו, לא אמר ואחם תתעלבו שהוא הפך שמחה לסרורת על בשת ההולך ערום או בצלויי סחבות, וגם ענין השמחה מתוהמת לכלים ומלבושים נאים כמו שאמר על ושמחה בחנך אתה ובנך ובתך ונו' נשים בראוי להם מלבושים נאים ומנוהלים. ויש לדעת להשכיל מזה כי בהסתפק האדם בזה שהוא מספיק ודי למחיתו ראוי שיהיה שמח ולא ירדוף אחר המותרות, שאמר עבדי יאכלו ואחם תרעבו, ענין אכילת עבדי ה' בלדקתם מאתו הוא בהסתפקות ואל במותרות, שהרי אמר ואחם תרעבו שהוא סיפך מה שהוא מספיק לקיום האדם באכילתו לא למותר, שהוא הנכלל באכילה, ואחר זאת האכילה והסיפוק אחר עבדי ישמחו ועבדי ירונו מטוב לב כמו שכתבתי, ובהעדר האכילה הכוזב והוא הרעבון יש לרשעים לעקת כאב לב ושכר רוח, וגם בלי רעבון אלא בראות הגלדיקים שבעים מכל טוב והם תאבדים לכל דבר אפילו

ישירים בלבושם והם זמרים מלעבור על דבריו יש להם שכר טוב והרבה מעמלם, וזה נמשך מאריכותו לרשעים אשר אינו יכיר וגדלה כבודו היותו חונס שם ועכ"ל הם זמרים כבדו כמזכר :
ולפעמים אינו מאריך האל ית' לחטא אלא מיד פוקד עליו עונש עונו, וזה לחומר העון וריבוי החטאים בו, כמו בענין העגל ובענין המהלכונים והמתאווים ומוליאי דבת הארץ רעה שמחו מיד במגפה לפני ה', והמעוררים על ההכונה והאמשך מהם, והעם המדברים באלהים ובמשה, ובעון בעל פסור זמנות בטות מואב, וזה גם כן דמיון המשל כי בזמן שהמורדים במלך והמוראים לו הם רבים, הדבר לא יתחד ולא יעלה מן המלך ויפקוד עליהם מיד עונש עונם :

ובן יש הפרש בין חטא הרבים והיחיד בענין העונש, כי היחיד ענשו קלוב וידוע בחורה, והרבים הם נענשים בעונשים מחולקים על עונות ידועים, כמו שראינו בענין החוכמות שבתורה כהנים ושבתמנה חורה, ופירשו חמיו ז"ל בהסכת שבת מיני עונות הנרמזים בפסוקים עיניו הדין ועיניו הדין וקלקל הדין וביטול חורם וטעונת שור ושקר וחולל ה' ושת ושפיכות דמים וע"ל וג"ע והשמעת שמיעין ויובלות, ועליהם הרב וביזה ודבר וחיה רעה וחרבן ביהמ"ק וגלות וכו', שכן רעות כוללות והמורות על עונות כוללים וחמורים כי גם שהיחיד החוטא פרטי ענשו ידוע וקלוב בחורה אף בטונג אס במזיד, אפי' בהלעקף רבים בחטא ישמחו המהשבות והטונות בחטא, והאל ית' יודע ובוהן לבות וכליות מלך חטא כולם ומעשים לכולם עונש הראוי כפי חטאם :
ורבמו שהרבים אינם יכולים לכוין לחטא אפילו חטא אחד צבת אתה אלא כל אחד כפי מה שיזדמן לו, כן כשמעמם האל ית' את הרבים על חטאים כוללים הוא נותן ריוח בין העונשים הדבקים בזה, כמו שכתוב בתוכחות שבת"כ ואם לא תשמעו לי ונו' ופקדתי עליכם בזהלם ונו' וגםסם ואין רודף אחסם, וגםסקות הרעות זמן מה עד אשר ישובו ואם לא ישובו כתיב ואם עד אלה לא תשמעו לי ונו' ושבתי ונו', ואם תלכו עמי קרי ונו' והשלחתי בכס ונו', ואם באלה לא תוטרדו ונו' והלכתי אף אני עמכם בקרי ונו', ואם בזאת לא תשמעו לי ונו' ואכלתם בשר בניכם ונו' :

והנה דבר זה ג"כ קשור בחוכמות מ"כ מהמכות משנה חורה, כי בתוכחות משנה חורה כתיב ויהי אם לא תשמע לקול ה' אלהיך ונו' חרור ונו' עד סוף כל ק' תוכחות חסר שמים אין הפסק ואל ריוח ביניהן, ולכן אמר ובלאו עליך כל הקללות האלו ופשיעוך, יראה כל הקללות זו אחר זו האחת משנת את הצירחה בלי שום הפסק :
ובבארך החורס חזר להזכיר על ענין ע"ז אחר כמה אזהרות שהזכיר בה, לכסה כי כל המודס בה כחופר בכל החורה כולם, ואמר סן

ואפילו שיש להם מה לאכול בלמנים יש להם כאב לב על מה שרואים הלדיקים מהפגנסים בריות זביתם פתוח לרוחה וזהו עונש קשה להם, וכן ירדו הרשעים ויקחו רחם בנפשם על ענין השגחת האל ית' בטובת ותועלת הלדיקים על מעשיהם הטובים, כי אינו דרך מקרה כי המקרה לא יתמיד, ולזה כתב ואכלו וישתו וישמחו וירדו, כי בתחלה יראו שהלדיקים יאכלו וישתו וירעבו, ואחר כך יראו עוד ששתו משקים נחמדים מענגים, ואח"כ ישמחו וירדו, כי בהשגח כל ענין בפני עצמו הוא ראה על ההשגחה מאתו ית', וכ"ש בצבא שז"ה ופתח על הרשעים ורואים הם עצמם כי הלדיקים ירדו וגם כי הוא מכת מדינה שאלו יהיה לערם ככול ומכופל, כמו שקרה לדור המצול עם נח כי בלדקה מלט את נפשו ואת נפש בניו ובני ביתו וכל העולם נידון במי המצול, והם ראו השועה ה' אשר היתה לנח ובניו וחתו ובשו מבצורתם אשר לא השועה להם להציל:

ויש להסתכל בענין השגחת האל יתברך בקיום העולם, כי כשהצב את המצול מיס על הארץ ראה כי מולד מי המצול פבלה הכל לא עזר כח נח ובניו וזרעם להחזיקים במאכלם ההווה בכל הדורות העוזרים והם מלמח הארץ, כי לא הותר להם אכילה ז"ח, ועתה אחרי המצול הותר להם בעצלי חיים כמו שכחב לנח ולבניו כירק עשב נהני ללם את כל, כי עתה גבר נח בלדקה להחיל את כל מיני ב"ח, וגאמר לו ומוראש וחתכם יהיה על כל חית הארץ וגו' כל רמש אשר הוא חי ללם יהיה לאכלה וגו' :

והנך רואה בענין כי בעצלי חיים האכלים לכל העולם שור או כבש או עז נתברכו בהשגחת השם שאינם כלים, גם כי בכל יום שומטים מהם לאלפים ולרבבות והיה ראוי שיסופו ויתמו כי אינם פרים ורבים יותר משאר ב"ח, ושאר הבעלי חיים הטמאים אשר אינם נרדפים מבני אדם לשחטתם לזורך אכילתם אינם מתרבים כמו המינים הטובים, והם הסוסים והגמלים והפרדים והחמורים גם כי הם נלדרים לעסק בנ"א המשתמשים בהם אינם רבים בכמות גם כי אינם הורגים אותם ולא אולכים מהם, ואם יש במדינה אחת במשל אלפים סוסים כי כנגדם במשל ארבעת אלפים בקר ועשרת אלפים כבשים ועצין קיימים, מלמד מה שחומטים מהם בכל יום בריבוי, וכמו שראינו בבית מדין הבן אשר בןו עם הכבד לאן הרע"ה אלף ובקר ע"ב אלף וחמורים ס"א אלף, לעולם הטובים מרובים על הטמאים, ומה שאמר רבי פ' אלו טרפות (ס"ג) גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבהמה טמאה מרובה יותר מן הטובים לפיכך מנח הכחב בטובים, וזה לענין מיני הטמאים שהם מרובים ממני הטובים אבל פרטי מיני הטובים מרובים על פרטי מיני הטמאים, והרי כלבים וחתולים

ודומיהם אע"פ שהם יולדים לפעמים ששה בדרם אחד אינה מתרבים והם מועטים כנגד הסוסים והחמורים והגמלים אע"פ שאינם יולדים אלא אחד אחד, הטעם כי הטעם כי לפי שיש להם צרכים ונדרים ללם אדם יש להם בעלים והם מושגחים מבעליהם בלידתם ונידולם ומזונותם מה שאינו כן בכלבים וחתולים ודומיהם, אבל בריבוי הטובים מן הטמאים המתעסקים בהם אין טעם זה מספיק כי כולם יש להם בעלים שמשגיחים עליהם בלידתם ונידולם ומזונם ועב"ז הטובים רבים כמ"ס, ולכן אינו נותן טעם לפי הסברא ולפי קבלת התורה, לפי הסברא כי הם מושגחים יותר מלמעלה, כי יש בהם תועלת בחייהם ובמותם, בחייהם בבטחה דקה גיזה וחלצה, ובמותם וכלבם, ובמותם על ידי שחיטה הם נאכלים לכל אדם בכל מאכל, מה שאין בטמאים המתמשים האדם לרכיבה ולמשא, כי כיון שאין תועלתם כ"כ אין פרטי מיניהם מושגחים מלמעלה שיתרבו כמו הטמאים, ולפי קבלת התורה שבא במלות נח בהכניסו לחיה מכל החי מכל בשר שנים מכל חיות אל התיבה וגו', ומכל בהמה טהורה שבע שבעה לפי שהיה עתיד להתיר להם הבשר בלאתם מן התיבה והיה לרין שיסו הטובים רבים, לכל הלכרים אשר יש בהם תועלת בחייהם ובמותם כמו שכתבתי, גזרה חכמתו ית' בעת כניסתם לתיבה שיסו שבעה שבעה מן כל בהמה טהורה ובי' מן הטמאים, ובלאתם מן התיבה למשפוחתם פרו ורבו משם והלאה לפי הטעם כל אחד כפי ערכו אחת ושבע, מן הטמאים זוג אחד בשנה אחת הוליד זוג אחד שניים, מן הטובים ז' זוגים הולידו שבעה אחרים או כפלים, וכן בכל שנה ושנה נתברכו הטובים לפי ערכם הראשון המרובים אשר ילאו מן התיבה והטמאים לפי ערכם הראשון המועט אשר ילאו, ובזה יש רמז לשכר הלדיקים אשר היו אז נח ובניו שזנו שיפדו וירבו על ידם המינים הטובים אשר בהם רוב לרבי בני אדם, ועונש הרשעים אשר היו קודם המצול שלא זכו לכך כמו שזכר למעלה:

פרק חמישים

והעיקר ה"ב כתב הרב ז"ל ימות המשיח, והוא להאמין ולאמח שיבוא ולא יחשוב שיחאחר, אם יתמהמה חכה לו, ולא ישים לו זמן ולא יעשה לו סברות במקראות להוית זמן ביאתו, והחכמים אומרים חופה רוחן של מחשבי קלין, ושיאמין ויחשוב שיהיה לו יתרון ומעלה וכבוד על כל מלכים שהיו מעולם כפי מה שבאו עליו כל הנביאים ממשה רבינו ע"ה עד מלאכי ע"ה, ומי שהסתפק אלו או נתמעט אלו מעלתו כפר בתורה שיעד זו בתורה בפירות בנ' בלעם ופ' אחס נצבים, ומכלל יסוד זה שאין מלך לישראל אלא מבית

ויספת לך עוד ג' ערים וגו', וכן מחיית זרע עמלק
שלא נתקיים עד עתה ויתקיים לעתיד, כי לא
יהיו נכללים בכלל שאר העמים אשר יקראו כולם
בשם ה', כי גם הם לא יקראו בשם השם אם לא
בסיוע אלשי כמו שכתוב כי אז אהפך אל
עמים, ואת עם עמלק לא ישייע כי כבר קדם
לו ייעוד המחיים ולא עשה כן לכל גוי :

הרביעית והיא העיקרית יותר מן הראשונות, היא
המלאת שמו בכל העולם וכמו שכתבו
והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים
וידעו כי אני ה', גדולתי הוא שידעו כל הגוים
כי הוא ברא השולמות ואין לור כאלהינו, וקדושתו
הוא שמתנבט עם בראויו בחדש ורחמים ואין קיוש
כפ' כי אין בלתו, שיכירו וידעו כולם כי אין
בלתו, והודעת שמו הוא שידעו כי כל מה שירע
בעולם אם טוב ולא רע הכל מאתו ית'. ומפני
כי צעני הסשגה יפול ספק בלבבות בני אדם
למלות אותם על דרך המקרה כפי הזמן וכפי
המעשה, לזה אמר לעיני גוים רבים, כי יהיה
הדבר גלוי לעינים מבלי ספק, ומזה ואמר וידעו
כי אני ה', כי עתה ידועו וידעו למפרע כי בכל
הזמן העבר כל מה שאירע היה מאתו ית' :

עוד ירמזו הכתוב אלו הד' פנים שהיה בשם חיוזק
לתורה בהתקיים עיקר זה, על הראשון אמר
והתגדלתי בקיום היעודים, על השני' והתקדשתי
בקיום התורה ומלותיה אפילו אותם שהיו מפקקים
בקלת מלות, על השני' ונודעתי לעיני גוים רבים
הודעתו היא בהשלום קיום מלות התורה אשר לא
נתקיימו בזמן העבר, בפרט מחיית זרעו של עמלק
שהיה דבר מפורסם לעיני כל הגוים, ולכן אמר
לעיני גוים רבים ולא אמר לעיני כל הגוים, כי
ראשית גוים עמלק והוא לא יזכה להשביע עינו
לראות בהשלמות אלו, וטעם יכרת :

ועיקר זה עם היותו אחתי ונכון הדבר מעם
האלהים וממחר האלהים לעשותו, הוא
יקר ותקף מלהביו עליו ראהו מן הסביר ומן
המוחם כמו שהבאנו בשאר העיקרים, והראיה
הבדולה עליו היא מן הקבלה אשר נשתלשל לנו מפי
אבותינו והיותה נרמזת בתורה נביאיים וכחוצים,
ועם כל זה נחפש להביא ראייה מן הסביר ומן
המוחם כשאר העיקרים, כי הדבר המקובל
והאמתי לא תחסר כל זה לא יבשר ממנה מלחמת
השכל : ולזה נאמר כי הראיה הלוקחת מן השכל
והסביר היא, כי ידוע כי האל ית' ברא את
העולם להראות את כבוד גדלו וידו החזקה בפני
כל בראויו, ולמן היום אשר ברא אלהים אדם על
הארץ לא נהיה כדבר הגדול הזה ולא נשמע
כמוהו, כי מה ששענו כל האומות גדולת האל ית'
ביציאת מלרים ובמתן תורה לא היה חלל לפי
שעה, ומפני שמועז לא רפו ידיעם מלעבוד
העבודות הזרות אשר סורגלו בזה מקודם, ומאז
ועד עתה לא פסקה זוהמת ע"ז מפי רבים, וגם
כי

מבית דוד ומזרע שלמה בלבד, וכל החולק על
המשפחה הזאת כבר בשם הש"י ובדברי נביאיו,
ע"כ לשון הרב ז"ל בעיקר זה פרק חלק :

האמונה בעיקר הזה אינה כאלוהים בשאר
העיקרים המלווין בכל זמן שיש ראייה
עליהם מדברים ההווים בעולם וכפי מה שנתבאר
בכל אחד מהם, אבל הוא בדבר העתיד ואין עליו
ראיה כי אם בלחמית ההורה לבד, ולכן הוסיף
עליו הרב ז"ל להאמין ולהמתן שיבוא ולא יחשוב
שתאחר אם יתהמה חכם לו, כמאמר הכביא
ע"ה, כי מה שלא הובל זמנו יכול להיות בכל זמן
בין קרוב או רחוק, והבלי מאמין לזמן קרוב
ג"כ לא יאמין לזמן רחוק, וגם אם יגביל לו זמן
בעבור הזמן אשר נבל תמעט אמונתו לעתיד,
וכן אם יגביל לו זמן לא יאמין ביאתו קודם הזמן
ההוא ואם בזמן שגביל לו כפי דעתו לא בא לא
יאמין ביאתו לזמן שאינו מוגבל לו כפי דעתו,
ולכן האמונה היא שלא יחשוב שתאחר כי אין לו
זמן מוגבל ואפשר בכל יום ביאתו, כמו שאמר
הכתוב היום אם בן קולו תשמעו, וגם שנתאחר
הרבה מן הזמן יהיה לו יותר תקנה כי הוא קרוב
יותר מהזמן שעבר, וכמו שאמר הכתוב אם
יתמהמה חכם לו, כי האחר הוא סבה לשחחכם
לו יותר, ומ"ש הכתוב כי בוא יבוא ולא יאחר כי
בזמן ביאתו לא יאחר ולא תהיה ביאתו בלחור
וזוהי ככל בוא יבוא :

ורבמו שהעיקרים הראשונים הם לעולם זמן
מבית התורה, כן עיקר זה הוא כמותם,
ולזה כתב הרב ז"ל ושיאמין שהיה לו יתרון ומעלה
וכבוד על כל המלכים שהיו מעולם, כי האמונה זו
היא אפילו שאין להם לישראל שיעבוד מלכיות יש
להם שבר האמונה זו, ויהיה קיום וחיוזק לתורתנו
הקדושה בהתקיים עיקר זה ומכמה פנים :

הראשון שיתקיימו כל הכתובים שבתורה ונביאים
וכתובים המייעדים על עיקר זה ברמז או
בפירוש, וכל עוד שם בכה יש לאומות פתחון פה
על תורתנו ומטילים בה פגם ופקפוק, וכשיאמין כל
היעודים שרמזו בציאת הגואל בעולם אז כל
האומות יאמנו דבר התורה ויעבדו את ה' שכם
אחד, בדכתיב כי אז אהפך אל עמים שפה
ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שם אחד :
שנית יהיה חיוזק לכל ישראל בקיום התורה
ומלותיה, כי יש בכל הדורות בישראל קלם
קטני אומה בלתי מלות אשר יפקפקו בזה מלך
מה שיפקפקו בגאולה העתידה בהיותה מתאחרת
עידן ועידן ופלג עידן לפי קולר דעתם, וכשיגיע
הזמן ותתקיים יהיה לכולם לב חדש ורוח חדשה
לקיים את כל דברי התורה :

שלישית יהיה קיום וחיוזק לתורה שיתקיימו מלות
הכתובות בתורה אשר לא נתקיימו עדיין
וקיומן הלוי ועומד בציאת הגואל, כמו חוספת
ג' ערי מקלט, כמו שכתוב ואם ירחיב ה' אלהיך וגו'

כי קלם האומות נתקרבו אל האמת בדיעת מציאות האל ית' והסגחתו על בראיו, לא הגיעו להכיר גדולתו ית' ולהתקרב אל דת האמת ומראים כי את ה' הם יראים ואת אלהיהם הם עובדים, ולכן לא נשלמה עדיין כוונת בריאת העולם עד שיתקרבו כולם אל דת האמת, וכמו שאמר הכתוב כי אז אהפוך אל עמים שפה וגו' ולעבדו שכם אחד, באמרו כי אז נראה כי עד עתה לא נהיה, ואמר לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד מה שלא נתקיים בכל הזמנים העוברים, ואז יקראו כולם בשם ה' בעת לרדתם ויעבדו אותו בשמור מלכותו כולם יחד, לא כמו שהיו עושים לשעבר, כי גם שקלם היו עובדים לשם ה' ומורים מציאותו ועבודתו, כל אחד היה עובדו עבודה מיוחדת לא אחת זה כראי זה וכו' שלא כדת משם, ואז תהיה העבודה שכם אחד לכולם יחד דת משע"ה: ולזה אמר הכתוב (ישעיה מ"ג) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו ויראתיו אף עשיתיו, כי כל מה שברא האל ית' בעולמו לא בראו אלא לכבודו ולרין שיתקיים בזמן מה, ועד עתה לא נתקיים כי כל שרבים עובדים ל' אלה כבודו, וכל זמן שהם מכעיסים אותו בשאר התעו' איה מוראו, ובזמן הגאולה כולם יהיו נקראים על שמו כי יבראו שם העליון מפי העמים ולא יקראו עוד בשם על שם השמים המיוחדים להם למעלה, אלא כולם יקראו על שם האל יתברך שכלם יקיימו חוררתו ומלכותו, ואז לכבודי בראתיו, וכפי שאמר הכתוב כי אז אהפוך אל עמים וגו', אמר כאן יבראתיו אף עשיתיו, כי האומות אשר הורגנו מימי עולם בעבודות זרות ומשנים קדמוניות תמועצות גדולות איכה יעבדו היום האלה את ה' אלהי אבותינו ואף יכבדו לבדם הערל לעבוד את ה', אם לא שיהפוך האל ית' בפועל את לבם להטיב, ויהיה יולר ובורא אותם ועושה אותם מתחלת תולדותם אותם שיוולדו בזמן ההוא שיהיו מוכנים לעבודתו ית' בלימוד התורה והאומות שרשים ונמשכה המלכות, וז"ש הכתוב יבראתיו אף עשיתיו לרמוז אל שני הדברים: וכן נרמז בזה הכתוב ענין הברירה הראשונה שאמר בה בריאת יצירה עשה, ויברא אלהים את האדם בללמו וגו' ויולר ה' אלהים את האדם, ואמר קודם נעשה אדם בללמו, ואמר כל הנקרא בשמי על שם זכר ונקבה בראתי ויקרא את שם האדם, כי כמו שבראו בללמו כן קראו אדם על שמו, ולכבודי בראתיו הוא מ"ש הכתוב ויברא אלהים את האדם בללמו, ומפני שהזכיר ללמו בבריאת אדם ולכבודי בראתיו והוא כבוד ללמו, יבראתיו הוא הבריאה שאמר"כ ויולר ה' אלהים, ואמר אף עשיתיו על מ"ש הכתוב נעשה אדם, ומפני זה לרין לתקן בריאת האדם בנפח הימים שיהיו כולם מוכנים בשבוע לעבודה האל ית' כדי שתושלם כוונת הברירה:

ולכן אמר הכתוב (עובדים א') והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, כי עד עתה בכל הזמנים העוברים כביכול לא היה מלך על כל הארץ, כיון שרובם היו עובדים העליון והשפלות וסיו נמשכים תחת ממשלת שרי מעלה, ובזמן הגאולה שיתקרבו כל האומות אל דת האמת אז תסתלק שררת השמים מעליהם ויסתופפו כולם תחת כנפי השכינה ויהיה ה' עליהם ג"כ למלך בכל הארץ, ואמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, כי בבריאת הראשונה הזכיר שם אלהים בכל ששת הימים כי הכל נברא במדת הדיון והא"כ שחק מדת רחמים למדת הדיון, כמו שכתוב ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים, ועתה ביום זה יהיה הכל מדת רחמים, כי יבולע המות לללח וגו' ויסיר לב האדם ולזה אמר יהיה ה' אחד ושמו אחד, כי כמו שיהיה הוא ית' נקרא אחד בכל הגוים שיחזרו אל דת האמת, כן יהיה שמו אחד ויחיה ה' במדת רחמים כי לא יהיה מדת הדיון כלל, ולא בשחק לה מד"ר אלא הכל רחמים והוא שם ה' ד' חיות: ובפ"נ כי בכל השנים ג"כ הוא ית' מלך על כל הארץ, וכמו שאמר הכתוב (תהלים י') ה' מלך עולם ועד שמשמעו על כל האומות לעולם לכן אמר כי מה שיהיה ה' למלך על כל הארץ ג"כ עד עתה היה, אלא בערך שיהיה עתה אחד ושמו אחד כפי מה שזכר למעלה הוא שאמר כי יהיה ה' למלך, ויש הפרש בין היותו מלך עד עתה למה שיהיה, כי מה שהיה עד עתה הוא כמולכים בטיפה בעוה"ז התחתון שקלם הם מקבלים מלכותו וגזירותיו וסם תחת ידו, ורבים והם הרחוקים ממדינת מלכותו הם מקבלים עליהם להיותם משועבדים לו ונותנים לו מום על כרחם ועושים כרצונו בכל עריסה, אותו הם יראים ואת נימוסיהם הם עובדים, וכן הם האומות עד עתה ששם ממליכים אותו ואת אלהיהם הם עובדים, ומה שיהיה מלך לעתיד הוא על כל הארץ בשם כי כולם ידעו את ה' ויעבדו שכם אחד, וכן אמר"כ בשירת הים מקדש ה' כוננו ידיו ה' ימלך לעולם ועד, כשיראו האומות שבתוכנתו יתכונן בית המקדש על ידיו ולא יהיה מעשה ידי אדם ולא יעלה בידם להסריבו כמו שעשו בשנים הראשונות בעוה"ז של ישראל, אז יסתופפו תחת כנפיו ויהיה מלך לעולם ואילנו אז ימלך לעולם ועד:

ובמצאנו בכתובים ה' מלך עולם ועד, ה' מלך תגל הארץ, וסדרות חכמים יחד בתפלות עם הכתוב בתורה ה' ימלך לעולם ועד, כי הם רומזים למציאות האל יתברך שהוא סוס ויהיה ויהיה, וכן הוא רומז על השגחת האל ית' בעוה"ז, ועל כי חידש העולם ובראו מאין, ועל זמן הישועה והחיית המתים, כי אז תהיה מלכותו כוללת על כל עמי הארץ הנמלאים כדור ההוא, ועל כל סדורות

זכותם נשענו בתחיתם, וכולם היו חל אחד בקבוצה בת"ל שנים שמיים, היעוד מעמד בין הצהרים עד זמן ילידת מזרים, וכן יהיו חל א' בתחיתם, וילעזר זכות הצבות לריקנין שבהם ויסיו כולם מלאים מלות כרמון מזכות הצבות והשכטים וצניהם ובני צניהם הישרים בלבותם אשר צוה יתקיימו לעתיד, כי כולם היו בלתי מזויים בקיום התורה, וגדולת אותם שהיו בלתי מזויים ועושים חגדיל אז אותם שהיו בלתי מזויים ואינם עושים, כי כולם חל אחד היו ויעמדו נד אחד לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שם אחד :

ובחזרו אל הענין וסוף הצבת ראיה מהסבבה לביאת המשיח מלבד מה שהובא, ונאמר כי אחר שישאל נבחרו להיות לעם לה' בקבלת התורה ומלכותה, לרדף שיסיו ידועים ויזכרים כי הם עם הקודש ברוב ה' צהיותם מושלים מים עד ים, למעלה התורה כי היא נברה על כל הדמות ואמיתות מכל נימוסי הגוים, וסבלתי מאמיתים בה לרדף שיסיו נכניעים למקיימים אותה, ובכל זמן שהיה מלכות ישראל חשי' בזמן שלמה המלך ע"ה שהיו ראש חתם נפנו ותחת חתנתו עדיין היו האומות מחזיקים בדתם ובמלכותם ולא היו מחשיבים את ישראל ולא את דתם, ולכן יבאר השכל כי האל יתברך אשר בחר באלוהם ובזרעם אחרים ונתן להם תורתו, שירים וינשא אותם על כל העמים צבות התורה שקבלו עליהם מה שלא ראו שום אומה ולשון לקבל אותה, וכמו שהוא אדון כל הארץ וברא כל העולמות לכבודו, כן ישים את ישראל לראש על כל העמים, ועמדו וירם ורעו לאדם ובני נבר אכריהם וכורמיהם, מעלמם יעמדו להיות משמשים את ישראל ולהיות אכריהם וכורמיהם, וזה לא יתכן להיות צדק עבד כי אם ע"ה נס, שיקים האל גואל לישראל וסוף משיח בן יוסף אשר ילחם מלחמות ה', ואחריו משיח בן דוד שיטעו עליו רוח ה' רוח חכמה וגו' עד וברוח שפתיו ימית רשע, ולא ישאל עוד גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה, וכמו שהאריכו הכתובים ע"ה ביעודי זמן הגאולה :

פרק אחד והמשים

הראיה מן סחוש קשה להציבה, כי לא נחברר בחוש ביאת המשיח כי עדיין לא בא ולא אכלוהו בשום זמן אפילו צימי חזקיהו כמאמר סלל, ואם כל זה תיקל נצורת הצהרתם בציני השאר בגאולות אשר נהדרו בחוש, כמו ילידת מזרים שכתוב ועבדו וענו אותם ד' מלות שנה וגו' ואחריו כן ילאו ברעו נדול, ואחר מלמס כשגלה להויהם ואחר להויהם ואלו מלמס ולהעלותו וגו' אל ארץ צבה חלב ודבש וגו', ונאמר בהויהם את הים ממזרים העבדו את האלהים על הסר הים, ונתקיים הכל הילידת ברבות והעבדות

הדורות העוברים אשר לא היו לדיקים ותמימים בדורותיהם ואותם שהיו עובדי ע"ה, ועשה בזמן התחית יקומו כולם ויכירו כי הוא מלך על כל העולם, וקלמם ויתקיימו בתחיתם אם יהיו רחויים וקלמם יחזרו לעפרם כשהיו אם לא יהיו רחויים אחר שיראו ויבשו. ויהיה סדר חיבור אלו הכתובים כך, כי קודם משיח ומאמין האדם ההוה צימיו ביכולת והסגנת האל ית' על ברואיו, ואח"כ משיח מה שהיה לפניו, ומסע יסיו ויאמין על שיהיה אחריו, ולסיוט משה רבן של נצחיתם הוזכר בשירתו ובתחלת נבואתו שהשיג מה שיהיה באחרונה באמרו ה' ימלוך לעולם ועד, רומז לזמן הגאולה והתחיתם, כי בגאולה ראשונה שהיא ילידת מזרים נרמזה גאולה האחרונה בזה שאמר ה' ימלוך לעולם ועד, כלומר גם כי עתה הוא מלך על ישראל שהויהם בזה הגדול ממזרים מבית עבדים ועשהם עבדיו ולא עבדים לעבדים, עוד ימלוך יותר על עם רב מהם בזמן הגאולה, ויהיה המלוכה ההיא בלי הספק אלא לעולם ועד, לא בגאולה זו שיסיו אחרים שיעבדו מלכותו, וכאלו כביכול אינו מלך עליהם בזמן השיעבוד כי גלו וכלל שכנים עמם וכו', וכן נרמז ענין תחיתם המתים בגאולה זו בפסוק זה, כי האל ית' יעד לאברהם אבינו ע"ה במעמד בין הצהרים ודור רביעי ישובו הנה, ויהיה ראוי שיתקיים בכל הדור הגמאל בזמן ילידת מזרים, ולסבת היותם בלתי רחויים לא נתקיימה בגאולה אלא בחומסם או באחד ממחמשים או אחד מת"ק. וזה האל ית' שיתקיים יעודו הטוב לעתיד לכל הדור ההוא הרביעי שהיו עם רב כמו שזכר, ולכן אמר כאן ה' ימלוך לעולם ועד, כלומר עתה לא מלך כי אם על חומס הדור ההוא או אחד ממחמשים או מת"ק, ולא ימרו על כולם בזה אחת צהתם התחיתם, והראיה על זה כי אותם שילאו שלשים שנה קודם הזמן והיו רחויים אלא שרנו לקרב מה הקן קודם זמן ונהרגו, ועל שמו בפועל לקיים היעוד זה לתחיתם בזמן יחזקאל בפקעת דורא, ומפני שקדמו בזמן שיעבוד שלא הגיע העת לא זכו לתחיתם בזמן שהיו ישראל בגאולה והמעלה אלא כשהתחילו להשתעבד בשיעבוד בכל בזמן יחזקאל, ולכן בזמן שתחיתם יחיו ג' רבוא ברואות אלו הנכבדים בכלל היעוד הנזכר, כי גם שלא היו רחויים ליגאל אז תלך רשעם, אינם בכלל הפוסעים, אשר אינם רחויים לתחיתם מפני שלא ניתנה להם שיעבדו והיו כגויי הארץ ועשו כמעשה ארץ מזרים אשר יבשו בה, אבל לענין הטובה לגאול אותם בכלל הכשרים לא היו רחויים, ובקבלת עונם הטמאתם אשר עבדו על מלות בני נח רחם הקד"ה לנכותם ליהנות בני אברהם יצחק וישראל כדי שיזכו לתחיתם באחרית הימים ויתלכו אל הצבות בתחיתם, כי הם מתחיתם אליהם בזה שלא הגיעו לזמן קבלת התורה ועל

לא כן עשו, כתיב ולא הוריש מנשה את בית שאן ואפרים לא הוריש, וכן בזבולן ואשר ונפתלי ויהודה שבה שלחנו האמורי את בני דן, ויהודה בזה קיום תחלת יעוד ויהיה אשר תחולו מהם לשטים ביעיטם וללעייטם בלדיהם וגו', וכתיב ויעל מלאך ה' מן הגלגל אל הכוכבים ואמר לעלם אתכם וגו', ויהי כדבר מלאך ה' את הדברים האלה וגו', וישאו העם את קולם ויבכו וגו' ויזבחו שם לה', וכתיב אח"כ ויעשו בני ישראל הרע בעיני ה' ויעבדו את הבעלים וגו', כי עתה מה שעשו מעיין אשר לא הורישו את הכנעני הים רע להם ולעניניהם וכמו שכחבו לשטים ביעיטם, אבל מה שעשו עתה הים רע בעיני ה' וגו' והוא עבודת הבעלים והעשירות, ולכן חרה אף ה' בזה ויתנם ביד שוטים וגו' והיה מקים להם שופטים להושיעם, ואח"כ ביאר בפרט ענין חטאתם והסופג אשר היה מושיע אותם כשהיו לזעקים אל ה' כמו שכחבו וילעקו בני ישראל אל ה' ויקם להם מושיע את עמיתם בן קנז, והסופר לעשות הרע וחיות עליהם את עגלון עד אשר לעקו אל ה' ויקים להם מושיע את אחוד בן גרם, וכן עד כמה פעמים כתיב בזה שלעקו אל ה' והוא ענין התשובה מאשר חטאו בו ובהם היו גושעים, ולא כן היה משועת ישראל ממלכים כי לא נגאלו בתשובה חלל בזכרון ברית האבות, והענין הוא כי לא היו מעלים אל לבם ענין עולם רפואת התשובה לחטאם וגם לא היו מתשיבים עליהם לחטאיהם ולא היו משימים עליהם רשעים, כי לא נלעוו עדיין בשום מלוא לשיענשו על עברם עליהם חלל מה שהיה להם מסורת מאבותם שהיו שומרים מצות ה' והיו בלתי מלואים ועושים, וענין מה שהיו יולאי ממלכים להיות נגאלים ולא אחיהם הרבים מהם והם אותם אשר מתו בשלשת ימי האפילה, אשר חלל היו אחד מהמטה או אחד מהמחשים או אחד מה"ק מהם, כי המתים היו רשעים ולא היו מוכנים לשב ולקבל את התורה המיועדת להם אז, כמה שאמר הקב"ה למשה בהו"א את העם מתחילים תעבדון את האלהים על ההר הזה, ואלו ששאלו לא היו רשעים במעשיהם כמו חלל והיו מוכנים לקבלת התורה, והם דור המדבר אשר להם ניתנה תורה למורשה:

ואחר שנבאר כי יולאי מלכים לא נגאלו בתשובתם חלל בחסדי ה' וזכרו ברית האבות היותם נכונים לקבלת התורה, והדורות הבאים בימי השופטים ואחריהם לא היו נגאלים חלל בתשובה, א"כ היה לורך גדול ענין ריבוי הכסים והנפלות במלכים לשיאמיתו ישראל בגאולה העתידה לבוא להם, וגם לנקמת מלכים על מה שהרעו להם, והנה האותות הראשונים אשר נלעוו מע"ה לעשות הים בשביל ישראל ועליהם האמינו כמ"ה ויעש האותות לעיני העם ויחמך

והעבודה בזה המליון והביאה לא"י והיוותה ארך זבת חלב ודבש, והים קיום יעוד זה בזהותם ובמפתים וביד חזקה וזכרות ענינים, ויש ממנו ראים מן החום כי הנפלות העתידה המיועדת בנשים ובנפלות גדולים מהם מתקיים כמו שנתקיימה זאת, וגם כן יס ראים מן החום משאר הנפלות אשר נגאלו ישראל בשאר השיעבודים אשר נשתעבדו, חלל שגאולת מלכים היא דומה יותר לגאולה העתידה בריבוי הנפלות אשר נעשו בזה, גם כי אין להם ערך אל הכסים והנפלות אשר יהיו בימים ההם, וכמו שאמר הכיזא ע"ה (ירמיה ט') לא יאמר עוד חי ה' אשר העלם וגו' מארץ מלכים וגו' אשר העלה מארץ לפני וגו', ועל זה אמר הכיזא (מכ"ה ז') כימי לאחר מארץ מלכים אראנו נפלות, והוא נודע כי הנפלות אשר יראנו הן רבות באיכות וכמות יותר מנפלות מלכים, חלל הכוונה היא להביא ראים מן החום, כי כמו שהראנו נפלות בימי לחטנו ממלכים נהיה בעומים ג"כ בביאת הגאול המשיח, כי מש ראים כי גאולת מלכים היא דומה יותר משאר גאולות לגאולה העתידה, ולפי"ה אראנו נפלות כי שניהם דומות זו לזו בריבוי הכסים והנפלות כמו שכתבתי:

ות' שר תחלה בענין הכסים והנפלות המיועדי' להיות בזמן הגאולה, כי הוא מן ההכרח שהיו נסים ונפלות גדולים וכאמיתם כהם מלכים לעין כל, אשר לא יסופק בהם לומר שבה בדרך חכמה או מכשפות כמו שהיו חושדים פרעה והכמיו את משה ואת אהרן, וביאור זה כי ריבוי הכסים והנפלות שיעשו במלכים הולרכו משני פנים, האחד מלך ישראל שהיו בלתי מאמינים, ומלך פרעה ומלכים, אל מלך ישראל הוא ידוע כי הם לא היו מאמינים בגאולה כי אם קלת מיעוט שבהם שהיתה להם זכר מסורת מיד אביהם שהיו נגאלים בלשון פקידה, וגם ראינו כי לא מלך תשובה נגאלו כי לא שבו בתשובה ולא לעקו לה' לשישבו להם וירפאם, ומה שלעקו לא היה מלך תשובה חלל מלך העשיתי כמו שזעק המוכה על מכתו מלך לער, וכמ"ה ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מלכים ויחמך בני ישראל מן העבודה ויעקו ותעל שועתם אל האלהים מן העבודה, כי לא לעקו חלל מלך חנכת ולער העבודה, ואף גם זאת הלעקה לא היתה לאל יתבצר כי אינו כתיב וילעקו אל ה', ועכ"ז עלתם לעקתם אל האלהים ושמע נאקתם אשר היו נושאים מלך העבודה, וזכר להם ברית אבות כמו שכחבו ויזכרו אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב, וכן כן היו הנפלות אשר נגאלו ישראל מן השיעבודים אשר היו משועבדים תחת האומות, שהרי בספר שופטים על מה שעבדו על מאמר ה' ויורשתם את כל יושבי הארץ משניכם ואצדכם וגו' והתנחלתם וגו' והם

ויאמרו העם וישמעו כי פקד ה' את בני ויכיראם את עמים ויקדו וישתחוו, והאמות שנעשו בביאת המכות היו לרבים לסבת ישראל שיסמחו שנמדדו המלרים בזה שדמדו להם, כמו שיסחו במדרש כל מכה לכל אשר שהיו מלערים לישראל כדומה לו ולסבת מלרים: וכן הנסים העתידים להיות בזמן המשיח יהיו מרובים באיכות ובכמות, גם כי ישראל שומרים את התורה ומאמינים בה מפני מה שעבר מן הזמן בשיעבוד וגלות ישראל ולא נתגלה קלם עדיין וכמעט יהיו נואסים מן הנאולה עד שבא, ויאמינו בה ויהיו לבנות בטוחים בהמחדש מלך ריבוי הנסים אשר יהיו אז, וכן סבת ריבוי נסים שיהיו אז הוא כי היא גאולה שלא תהיה אחריה גלות, ובמה נהיה בטוחים שלא תהיה אחריה גלות, אלא בזה שכל הגוים והעמים אשר הגלו ושיעבדו בנו ונולדו, יעלה על לב הטובים מהם שיהיה לב רובם להכנס תחת עול התורה ולהסתופק תחת כנפי האל יתברך, ואז יהיו כמאשעבדים לנו בהיותנו אנהנו קודמים להם בקבלת התורה והסתופפות תחת כנפי השכינה, ואז יתקיים הכתוב אז אהפוך את עמים בזה בירושלם לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שם אחד, ואמר אהפוך על כי הוא ית' בזמן נתינת התורה היה מחזר אחר כל אומה ואומה שיקבלוה כמו שדרשו ז"ל, ולא ראו לקבלה בהיותם ערלי לב וערלי בשר, ועמה בזמן המשיח והמשיח יספוך את לבם לטובה וצוה יתקיים ביונת בריאת העולם כי לא נברא אלא בשביל התורה, וכל זמן שכל העולם כולו אינם מקיימים התורה אין הבריאה בשלימות כי אין קיום העולם כי אם על התורה, וכמו שקודם שקבלו ישראל התורה היה העולם מתקיים בחסדו ית' כ"ו דורות כנגד כ"ו כל"ה, כן אחר נתינתה אינו מתקיים אלא העולם והוא ח"ל אשר הוא מושב כל העמים כ"א בחסדו ית' אשר הוא משפיע טובה וברכה עד בלי די באל"ה זכות ישראל מקיימי התורה, ומזכרותיה יבורכו שאל הארצות בחסדו ית', וכמו שדרשו על הכתוב (איוב ה') היותנו מטר על פני ארץ ושלח מים על פני חולות, ובשמים יקבלו התורה ויקראו כולם בשם ה' ויעבדוהו שם ה', כלומר ביה לא שיהיו יחזיקים בחסד ע"י ישראל כמו שהיה עד עתה ואז יתקיים כל העולם בזכות התורה כי כל באי עולם יקיימוהו ולא יתקרב החסד הנזכר:

ויש' שעל לענין זה מענין בריאת העולם שנברא בשביל התורה, וכן אדם"ר שהוא עיקר העולם נברא הוא וכל זרעו בשביל התורה, ובסיוותו יור כפיו של הקב"ה היה הוא מוכן וזרעו מוכנים לקבלה אלא שזרעו רוב זרעו ולא אז לקבלה כי אם ע"י אלה ומאחר מלרים ילאו לעבד ה' אלהים על ההר הזה המלווים בהלכות התורה כולה, וכמו שכל הדברים יחזרו אל הכוונת הראשונה בזמן העתיד כמ"ש הכתוב (ישעיה י"א) ופרה ודוב

התרגום, וכמו שהבאתי בצגרת נאחל עולם פ"ג
 שהצרתיה בשנת ה'רל"ה, וכן מזה שאמרו בפרקי
 רבי אליעזר על פסוק כי מפני חרבות נלדו וגו'
 פשה מלחמות של תמונה עתידין בני ישעיהאל
 לעשות בצחתי הימים, סמורה לכידת
 קוסטאנטינו'ס וירודח'ס, וכמו שפירשו סה, וכמה
 דברים אחרים שנתיעדו ומתקיימו, וכן אלו בנזוהר
 שיקמים ציאת הגואל במהרה בימינו, אמן:

פרק שנים וחמישים

ואחר שהבאתי ראיות לביאת המשיח מן השכל ומן ההוש, נקל זאת בעיני להביא ראיות מן הקבלה תורה נבואים וכתובים מהפסוקים בדברי חז"ל על הכתובים, אמרו ז"ל בראשית ברא ליהם ששה דברים קדמו לבריאת העולם יש מהם שנבראו ויש שגלו במחשבה להבראות, התורה וכסא הכבוד נבראו, תורה מנין? קניי ראשית דרכו, כסא הכבוד מנין לכתוב נכון כסאך מאז, האבות וישראל ובית המקדש ושמו של המשיח עלו במחשבה להבראות, האבות מנין לכתוב כעצמם במדבר ונו', ישראל מנין לכתוב זכור עתה קניי קדם, בית המקדש מנין שנאמר כסא כבוד מרום מראשון, שמו של משיח מנין שנאמר ויהי שמו לעולם: ברוגת קדומה הדברים לבריאת העולם, הוא הסתמחו ית' לברוא אותם כיון שהיה צורא העולם כי לא יהיה קיום והעמדה לעולם אם לא קדמו אליו, ולכן אמרו כי כל הששה דברים קדמו לעולם, אבל יש מהם שנבראו בפועל קדמה לבריאת העולם והם תורה וכסא הכבוד, ויש שגלו במחשבה להבראות קודם שנברא העולם ונמלך אח"כ האל ית' כביכול שלא לברוא אותם כי אם אחר כך לסבה ידועה אללו, או שהאמר שגלו במחשבה קודם בריאת העולם שנבראו אח"כ ולמעלתם עלו במחשבה קודם, ולא נבראו מיד כשעלו במחשבה כשאר הדברים הנבראים בשרת ימי בראשית שנבראו מיד במחשבה לברוא אותם: וסבת הבריאה בפועל תורה וכסא הכבוד קודם בריאת העולם, הוא כי אין קיום והעמדה לעולם בשום אופן כי אם במציאותם וצדיקים: אם התורה כי הוא קיום העולם וזולתה אין לו קיום, כי בשבילה נברא העולם כאמרם ז"ל בשביל התורה שנקראת ראשית, וגם כי לפי בריאת העולם היתה חכמת בריאתו שיתקיים צדקם התורה ויחבר בציטולה, כי כמו שבבריאת האדם שהוא עולם קטן יש הוראה כי אין לו קיום כי אם צדקם התורה שהיה אצלו רצון למנות עשה רמ"ה וגידודו כנגד מלות לא תעשה שם"ה, כן העולם גדול יש רצון בחכמת בריאתו ביריעת בוראו לענין קיום המלות ע"י האששים הנבראים בו, ויש רצון בזמן ששם שם"ה ימות החמה למנות לא תעשה שם לא יתקיימו בו גם הוא לא יקיים את

תפקידו

קדישין ויכלה להון עד די אחת עמין וימית וגו' ,
ובן אחר חיותא רביעייתא מלכו רביעאה תסוא
בארעא די תשא מן כל מלכותא וגו' ומלין לזד
שילא ימלל וגו' ויהיבון בידה עד עידן עידנין
ושלג עין וגו' מלכותא ושלטנא ורבותא די מלכות
ההוא תלך שמיא יריבית לעז קדיש עליונין וגו'
ומלחא בלבי נערת : ובמראה השנית אמר
ואשא עיני ואראה והנה ליל אחד עומד וגו' ויואמר
אלי עד ערב בקר אלפים ושלג מאות ופלדק
וגו' ומראה השני ובקרא השני נאמר אחת הוא
ואחת סחום החון כי ליתום רבים , וכל המפרשים
פירשו ערב ובקר ומנין אלפים ושלג מאות על
צילת השמים : ובמראה השלישית כתוב ולהביא
דק עולמים וגו' ולמחות קדיש , והוא רמז
על ג' עולמות , וכמו שפירש הרב ר"ר אברבנאל
ז"ל בפירושו לדניאל בספר מעייני הישועה :

ובמראה הרביעית כתוב ועתה אמת אניך לך
הנה עוד ג' מלכים עומדים לפרס
וגו', וכתוב בפרק ועתה הראוי יעמוד מיבאל וגו'
ובעתה הראוי ימלט עמך לך הנמלא תשוב וגו'. וזה
בכל המראות תיעד בזה המסות ותייעדו קודם
יעודים על חרבע מלכות, וכמו שראינו בחוש
שחקיימו כבר כל היעודים אשר נתייעדו ד'
מלכות, כן יתקיימו היעודים אשר באו בכל
המראות בענין האולה וביאת המשיח, ועוד יש
הקטן ובעתון ומה ליעוד המשיח מיעודים הקדומים
מפני שיעוד המשיח בא בכל המראות באחרונה
כאלו תכלית כוונת כל החרבע מלכות הוא
לביאת המשיח, ואם מה שלא היה צו עיקר
להודעתו ונאמרו כ"ס שיתקיים מה שהוא עיקר
המראות וטקסאות כל המלכות ומה שצדק
הראשון הוצרכו המלכות ואח"כ יעוד מלך המשיח,
כמה שכתוב וציוניסיון די מלכו לאינו יקום
אלה שמה מלכו די לענעמן וכן תתחבל וגו',
מלכות הד' הנזכר בחלום ובמראות הוא המלכות
שמהאל כמו שהאריך הרב אברהם ז"ל במעיינותיו
ותמרי, וכתב שבעים נבואות כנגד שבעים
תמרים שנתבאר דינאל בד' מראותיו ושחקיימו
מהם ס' והו"ד עמידות להתקיים, מהם חורבן
ומהם ישמעאל, ומהם בגלות ישראל, וממהם
שחקיימו ראים שחקיימו השלם, וכן מתפרש
ולום הראשון של נבוכדנאזר אשר נתקיים רובו במה
שקרה לר' מלכות יש ראים מן החוש שיתקיים
גאולת ישראל הרמזו בו, ראי אורו המלא הוא כמו
מראות הנבואה שראו דינאל כי במראה הראשון לו
החלום שלם נבוכדנאזר וצמחיו :

רובן נחקים בחום הדברים אשר נתייעדו מפי חכמים שיהיו קודם ביחוד המשיח, כמו מה ששאלמרו בדור שכן דוד בן נערים ילדינו וקנים ונו' וברייתא דר' הלורלי המצות תרבות וכו', ולכריתת פושטאנלוגיה' בשנת ר"פ נתייעד פסוק שישי ושמיני כפי אלוס יושבת באלרץ עוז ונו' כפי

תפקידו, ואם כן קיום העולם חלוי בקיום התורה
במין האנושי, כי כך היתה דעת הצורה יתברך
ליהן אותה לכל העולם אם ירצה לקבל ולקיים
אותה ואם לא יקיימו יחבר העולם :

ואם כסא הכבוד, הוא גם כן סבת בריאת העולם
ובזאת היתה בריאת העולם לבעלה, כי הוא
סוראה על הסבר הפלפול ללדיקים בנפשות האנושות
מתחת כסא הכבוד, כי מכבוד כסא כבודו הוא
חולק כבוד ליראיו ושכר לנפשות בנ"ע ועו"ב
הנמשכים מסוד והדר כבוד כסאו, כי עיקר
בריאת האדם בעולם הוא לשיקפה מעלה וכבוד
לנפשו בקיום התורה והמלכות, בהיותו מורכב
וקורן מחומר ואורה אשר האר הרע עומד לימינו
לשטנו ועכ"ל הוא מתאמץ ומתחבב בהכח נפשו
ובהריוות ילד העצב לעסוק בצורה ולקיים כל
מלותיו, אין ספק כי בזה יש לו שכר הרבה בעמלו
אשר יעמול תחת השמש וקונה עולמו בהשגתו, וזה
ובזה יש לו שכר ותמול יוחר מן המולאים כי
אין להם ילד הרע שיעכבם בפעולתו וימנעם
מלהשיג רצון קוניהם, ועל זה אמרו גדולים דייקים
יותר ממלאכי השרת, וזו היתה כוונת בריאת
העולם כי הנפשות הן נחלשות מתחת כסא הכבוד
ומשיגות מיקר הפחית השכינה כל נפש כפי
מעלה, וכל יעשה ותפלה בעו"ז הוא לחזור אל
מקומו אשר ממנו נחלשה והרי הוא היתה זו
מקודם, ומה הדיוטה בהיותו מורכב בחומר
השנים אשר היתה נעדרת ואדוקה בנפח, אין זה
כי אם, ההשגתו והבהירה אשר בחרה נפש
הצדיק בעולם הזה לעבוד הצורה ית', כי בזה קונה
צפיה וכל צפיה שכר עולם הנשמות מתחת כסא
הכבוד, ולא תלכך לחלד ורחמים הנשמה לנשמות
תחת כסא כבודו כי לא היה דרך שכל אלה דרך
חסד כמו שזכר, ונתבאר סבת קדימת בריאת
התורה וכסא הכבוד לבריאת העולם :

וסבת הארבעה דברים אשר עלו במחשבה
להבראות קודם שצברא העולם, הוא גם
מפני כי סבת קיום העולם אצל אין ביעולו
חלוי בקיומו, כי אחר שצבראת התורה היה
יכול להקיים העולם על ידי מי שיקבל התורה
ויקיים מלותיו אי זו אומה שהיה שיקבל את
התורה, כ"ש אם כלל המין האנושי היו מקבלים
אותה ולא היה צורך לייחד את האבות צדיקים
התורה בלתי מלווים ועושים, ולא את ישראל
שיהיו מיוחדים בקבלת התורה בזכות האבות,
ולא בית המקדש ביירושים נחלת ישראל, ולא
שמו של משה בן דוד, כי בקבלת התורה וקיומה
על ידי אומה אחרת לא על ידי כלל עדה האומות
ובכללם אומת ישראל היה יכול להקיים העולם,
ועכ"ל עלו במחשבה להבראות, על כי האל ית'
זופה ומביט עד סוף כל הדורות, וראה כי לא
יראו שום אומה לקבל את התורה גם כי ימינם
לקבלה וכמו שדרשו על פסוק ה' מסיני בא וזרח

משעיר וגו', ולכן עלה במחשבתו יתברך לברוא
האבות שקיימו התורה כולם שקבלו כדי שיגן
זכותם על זרעם לקבלה, ואף גם זאת הולך
לכפות עליהם את ההר כניגית כמו שדרשו חז"ל,
ויהיה כוונת הכפיה על האבות שנקראו הרים כי
אחר שקיימו הם את התורה חייבים בהיהם על
כרחם לקיימה, וכן נאמר דרך דרש כי ענין מה
שכפה עליהם את ההר הוא כי לא הוכנו ישראל
לקבל התורה אלא אחר שעמדו במלכים ונשתעבדו
בה כל אומה השנים, ובהם נכנעו לבדם בהיותם
עבדים והולכים האל ית' כדי שיעבדוהו, כמו
שכתוב כי עבדי הם אשר הולאתי אותם מארץ
מצרים, ובהיותם כבר נכנעים הם נכנעו גם כן
לקבלת התורה, כי כן היתה כוונת האל יתברך
לכפות ולשעבד אותם שם כדי שיהיה נקל להם
קבלת התורה וקיומה, וזהו מה שכפה עליהם את
ההר הוא הר גבוה ותלול אומה מצרים אשר
שיעבדו אותם לבנות ערי מסכנות, ויהיה ההר
רמו גם כן אל ר"ל שנים אשר עמדו במלכים
גרים בארץ לא להם גם כי לא נשתעבדו ברוב
אלו השנים, וכמו שעלו במחשבה האבות וישראל
לכוונה הנזכרת כן עלו במחשבה בית המקדש ושמו
של משה, כי מקבלת ישראל את התורה נמשך
ביאתה אל הארץ כי בה יהיו לו סגולה מכל
העמים ועליה זכו ליכנס הארץ, כי אין קיום
לכלל המלכות כי אם בנ"י, ולא נמקיים ייעוד
הארץ אשר נשבע לאבותם, ומאז רצה האל ית'
שלא יהיה שום ער ומול על א"י כמו שרצה שיהיה
ישראל מיוחדים לחלקו ונחלתו, כמו שאמר הכתוב
כי חלק' עמו יעקב חבל נחלתו, ואיך דרשנו
ישראל מהמים מזד היותה חלק' וארצו אשר
הוא דורש אותה ממנו וגו', וענין ה' אלהינו במקום
המיוחד שבה לשכון שכינתו בבית המקדש, ואילו
לא היו ישראל מיוחדים בקבלת התורה לא היו
מיוחדים גם כן בארץ הקדושה ובבנין בית
המקדש, כי אולי לא היה צורך שיהיה אם כל
האומות היו מקבלים התורה כי היה העולם
מתקיים ע"י קיומה בכל העולם, וכן אולי לא היה
צורך לשמו של משה, אצל כיון שלשם הקב"ה שלא
ירצו האומות לקבל התורה עלה במחשבתו מאז
לברוא האבות וישראל ובהמ"ק ושמו של משה כמ"ס:
ובזה שאמרו שמו של משה אשר נקצו לו חתמים ז"ל
במחשבה שיצברא המשיח עמנו כמו שאמרו
על האבות, הוא להורות על כי המשיח יראה
מיוחד בשמו לישראל ולא לכלל האומות, כמו
שכתוב משיח אלהי יעקב, ושמו המיוחד לו משיח
בן דוד, ושאר השמות אשר נקצו לו חתמים ז"ל
בפרק חלק ובפרקי בן עזאי מורים על ההנחות
והישועות אשר יהיו לישראל בימים, ולשאר האומות
אין להם חלק ונחלה בהם :

ובכחן שילא מכה המחשבה אל הפועל ברית האבות
וישראל ובית המקדש, כן אלו בפרקים שילא
לפועל

מכירה ענין קדימת שמו של משיח לעולם, כי אפשר לפרש הכתוב באופן אחר, אלא מלד ענין הקבלה, ומפני זה נביא רחוק מן הכתובים אשר אי אפשר לפרש בענין אחר כ"א בענין המשיח, וגם כי זה ג"כ הוא דרך קבלה ומן התורה ונביאים וכתובים, ע"כ מתקיים בהם לכל המאמין ובעל הסברה בזהו הדבר מפורש בכתובים. אחר שהוא ידוע מדרך הסברה והחוש כי דברי התורה ונביאים וכתובים הם אמיתיים על ידי משרע'ה ותלמידיו הנביאים הנאים אחריו, כי הוא מפורסם וגלוי לכל העמים כי לא נפל מדבריהם ארצה בכל מה שיעוד בזמנם לעתיד ונתקיים, וכן יתקיימו יעודי המשיח וכמו שכתוב כל היעודים שנתקיימו בתורה ונתקיימו בפרק כ"ט ו' משער זה:

והנה ה"מ ז"ל בעיקר זה כתב ומי שנחשק לו או נחמץ אליו מעלתו כבר בתורה שיעד בו בתורה בפירוש בפרשת בלעם ופרשת אהרן לנביא וגו'. ומפני כי בנבואות הנביאים המורות על יעודי המשיח יש מהן שאינן מבוטאות ואפשר לפרשם על עניינים אחרים, ויכול האדם להסתפק בהם אם נאמרו על המשיח או לאו, כתב הרב כי מי שנחשק לו וכו' כבר בתורה שיעד בה בפירוש בפרשת בלעם, כי נראה כי בנבואת בלעם אין מי שיוכל להסתפק ולפרש הכתובים שיוודע על ענין אחר אלא על ענין המשיח ומי שסתפק אינו אלא כופר בתורה, כי בפירוש נזכר בה ענין המשיח, וענין יעוד המשיח המפורש בנבואת בלעם הוא בנבואתו הרביעית אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב דרך כוכב וגו' וזוהי אדום וירש וגו' וירד מיעקב וגו', הרמב"ן ז"ל מפרש כל הכתובים על מלך המשיח, ורש"י ז"ל מפרש וירד מיעקב לבד על מלך המשיח, וגם לפירוש רש"י ז"ל נפרש כינוי אראנו אשורנו על מלך המשיח, כי יראה מעלתו ולא עתה בכיבוש ראשון זה שכבש יהושע וישראל, וישור עוד מעלתו לזמן ולא קרוב כיבוש שני, כי בכיבוש ראשון זה דרך כוכב מיעקב וגו' ומזה פאחי מואב, ועל כיבוש שני אשר לא קרוב אחר וזוהי אדום וירש, כי מאז קמה אומת אדום ונחפרסמה בעולם על כל אויביה ועכ"ז ישראל עושה חיל בימיהם, והוא רמז למלכי בית שמונאי אשר עשו חיל והכניעו לאדום כמה פעמים, ועל מלך המשיח עלמנו שאמר עליו אראנו ואשורנו אחר עתה וירד מיעקב, כי הירדיו והממלטה שלו תהיה מיעקב מזמן שנקרא שמו יעקב על שם וידו אומת בעקב עשו, כי בסוף ממלכת עשו יהיה מלך המשיח רודה בו ויתקיים ורבי יעצוד לעיר ולא יאבדו שריד מעיר, וכמ"ס במלך המשיח וירד מים עד ים, ובעשו ולא יהיה שריד לבית עשו כמו שפירש רש"י ז"ל:

והיה היעוד הזה על ידי בלעם, ברואו לקבל ישראל ולאבדם מעל האדמה הראה לו הקב"ה

לפועל מחשבת בריאת שמו של משיח שיגלה במהרה צימיתו אמן. ואני אומר כי כמו שלא לפועל מחשבת בריאת האבות אחר אלפים שנה כנגד אלפים שנה שקדמה בריאת התורה לעולם, ובריאת ישראל בקבלת התורה אחר כך ארבע מאות וכמה שנים, ובריאת המקדש אחר כך ארבע מאות וכמה שנים, כן נברא שמו של משיח אחר בריאת המקדש ארבע מאות וכמה שנים בזמן מרבין בית המקדש, וכמו שאמרו חז"ל כי ביום שנחנך בית המקדש נולד משיח ואין לנו בו אלא שמו כל זמן שאינו נראה לנו ולא בא אלינו ולכן אמרו שמו של משיח: וכן רומז ענין שמו של משיח כי שמו מפינו לא מש ולא ילאש, כי בכל דור ודור מלפים בראתו ובכל יום אם בקולו נשמע, וגם אם יתממה אלו מחכים לו בכל זמן, וזהו הבעמון אהנו עוזרים לער וזרת הנלוות והשיעבודים ההווים עלינו, וזו היא כוונה מה שהסכימה מחשבת הכתובים ית' קודם בריאת העולם לברא שמו של משיח, והוא שיהיה מעמוד ומוכן המשיח לבוא בכל דור ודור אחר המרבין אם יאבדו ישראל בתשובה, וגם הדורות שיעברו שלא בא היה שמו שגור ומורגל בפיסם שיבוא ויש להם שכר טוב בצעמונים אלא שלא שבו כראוי תשובה שלימה, וזהו שהוכיחו לו הכתוב (תהלים ע"ב) ישי שמו לעולם, וזהו ענין בריאת שמו, ויועיל בעלמונו וסדרו לדור שיזכה לראות נועם תואר הדרת פני כבודו להושיע ולהרגיע את ישראל, וגם כי הביאו ראיה לכל אחד מן השנה דברים משוקק בפני עלמנו, נכללו כולם בפסוק בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, כי שלשה מהן הן מן השמים, תורה וכסא הכבוד וזיהו"ק שהוא מכון כנגד של מעלה, וגם שעתיד לירד בניו למעלה, ושלשה מן הארץ אבות וישראל ומשיח, כי מן הראשונה שהיא התורה הנרמזה במלת את שהיא כוללת מאל"ף עד תי"ו עד השלישית שהיא בית המקדש, הם נכללו במלת השמים, ושאר השלשה תלשום השנה הנרמזת ברא"ו ואת הארץ הן נכללו במלת הארץ:

ויש כמה מתארים בדברי חז"ל על ענין בריאת המשיח, מהם ברמזהו ואסמכתא על הכתובים תורה ונביאים וכתובים, ומהם בלא רמז על הכתובים, לא אחס להביאם כי אין בהם ראיה הכרמית כי אם דרך קבלה מה שראוי להאמין בדבריהם כי כולם דברי אלהים חיים, ואשילו אחס שיש להם רמז בכתוב אין ברמז שהוא הכרה בכתוב כ"א מלד קבלת חז"ל כמו מאמר זה בענין שמו של משיח שאין הכתוב של ישי שמו לעולם [בית אלהים] ין 17

פרק שלשה וחמשים

כתב הר"מ ז"ל העיקר ה"ג בתחיים, וכבר

ביארנו עניינו וסודותיו, וכאשר יאמין האדם כל היסודות כולם ונתקבר אמונתו בהם הוא נכנס בכלל ישראל ומוזל לאהבו ולרבהם עליו ולנהוג עמו בכל מה שזה השי"ת איש לחבירו, הן באהבה והאמוה, ואפי' עשה מה שיוכל מן העצירות מחמת התאווה והתגברות הטבע הגרוע הוא נעשה כפי תעליו חבל יש לו חלק לעוה"ב והוא מושפז ישראל, וכשתקלקל לאדם יסוד מאלה היסודות ררי ילא מן הכלל וכבר בעיקר ונקרא רשע ואפיקורוס וקוץ בגטיות וכו' ועליו נאמר הלא משלח' ה' אשנא, והנה הארצתי בדברים הרבה וילאתי מעיני חבורי, חבל אני עשיתי זה לפי שראיתי בו תועלת באמונה, לפי שאספתי בו דברים מועילים מפזרים בספרים גדולים, לכן דע אותם והללא בהם וחזור אליהם פעמים רבות והבהגון בהם התבוננות יפה, ואם השיאך לבך ותחשוב שהגיעו לך עניינם מפעם א' או מעשרה הרי השי"ת יודע שהשיאך על שקר, ולכן לא תתקרב בקריאתו כי אני לא חבתינו כפי מה שזדמנן לי אלא לאחר עיון גדול והתבוננות, ואחר שראיתי דעות ברורות אמהיות וזולת אמתיות וידעתי מה שהוא ראוי להאמין מהם והבאתי ראיה בטענות וראיות על כל ענין וענין וכו' עכ"ל הרב ז"ל. וקודם שכתב ה"ג עיקרים כתב וז"ל, ותחיות המתיים הוא יסוד מיוחד שמרע"ה ואין דה ולא דבקות בדת יהודית לתי שלא יאמין זה, חבל הוא ללדקים, וכן הוא לשון ד"ר גבורת גשמים ללדקים ולרשעים ותחיות המתיים ללדקים בלבד ואין יחיו הרשעים והם מתיים אפי' בחייהם, וכן אמרו הרשעים אפי' בחייהם קרויים מתיים לדיקים שפילו במיתתם קרויים חיים, ודע כי האדם יש לו למות בזהכר ויתפרד וישבז למה שהורכב ממנו וכו' ע"כ :

האמונה בעיקר הזה הגדול לא נפלתה היא מיכולת האל יתב' ולא רחוקה היא מרגונו ומדעתו, לא נפלתה היא ממה שאמרו חז"ל מאי דלא הוה הוה מאי דהוה לא כ"ש, וגם כי אלא מעשה בני אדם אינו לודק ענין זה בכללות, אלא האל ית' הוא לודק, ומה שאינו לודק בכללות במעשה בני האדם הוא כי הוא קשה בבני אדם לעשות מה שעשו כבר ונפסד וחזר ליסודו, והוא כאומן שיוזר כלי למעשהו וכלים אחרים כמוס, וזהו מה דלא הוה הוה, ואם נפסד אחד מהם וחזר ליסודו לא ידע ולא יוכל לכיון לקצת את חלקיו ממקום שנפסדו ויכלנו להם לחזור לעשותם בלי ככתחלה, וגם כשלא נפסדו לגמרי אלא שנשברו והם לפניו איז נחשבו לכללי הרש מעשה ידי אמן ונשברו ואינו יכול לעשות מאותם השברים בלי, וגם בכלי לורק אשר יוכל לחזור להתייחס

ולעשות מהם בלי, לא יוכל לכיון לעשותו כמו שהיה כתחלה בצורתו ותבניתו ומשקלו בכל חלקיו, והרי הוא ככלי אחר ושנים חדשות בלא לכתן, וא"כ אינו לודק במעשה בני אדם מאי דהוה לא כל שכן, כי כלל וכלל אינו חוזר להעשות בידי אדם מה שנעשה ונפסד, ולא ילדק בהם לומר אלא מה דלא הוה לא כ"ש, כלומר כי אחר שעשה בלי א' פעם א' נקל עליו לעשות בלי אחר כמוהו, ואין זה כוונת המאמר. אלא בדבר המיוחד לאל ית' ולא לשום בריה והוא בריאת יש מואין, מאי דלא הוה מליאותו כאדם הראשון כברא ומלא על ידו, וכן בריאת הולד בטבע מטיפה סרוחה, מאי דהוה כבר לחזור לקצת חלקיו מיסודיו ולעשותו כלורתו ותבניתו שיסיים הוא הוה מה שסיים קודם לא כ"ש, ולא יבצר מידו יתב' במציאות ידיעתו להחזיר עקרה לורת כל אדם ליושנה, כמוהו ואיכותו דעותיו ומדותיו וטבעו כמו שהיה מקודם, כיון שבידיעתו יתבצר נולדו כל בני בראשית בטבעם ותכונותיהם, נקל זאת בעיניו להחזיר חיותם כמו שהיו קודם בלי שום שינוי ותמורה, הם יכירו את עלמם וגם רואיהם אלו את אלו אותם שהיו בדור אחד יכירו כי הם זרע בך ה' והם אשר היו מקודם וחיו עך :

ואף כי גם זאת לפי הנראה לא ילדק כל שכן זה, כי גם שלא יבצר מידו מאותם ויתר נקל ומוכן הוא לטבע להיות האדם נולד כמו שהוא מטיפה סרוחה, ממה שיסיים חוזר לקדמות חיותו ותכונותיו מן העלמות היבשות אשר לא תלחנה לבל, או ממלא תרודו רקב או פחות ממנו אשר כפי הטבע הם הולכים וכלים ונפסדים לעולם, ומפני כי תחיות המתיים אין ליורה בשכל כפי הטבע אלא כס מוחלט, לכן לריכין אנו לומר כי מה שאמרו מאי דלא הוה הוה ירלה על בריאת אדם הראשון מתחילת בריאתו שילרו עפר מן האדמה ונפח באפיו נשמת חיים, מאי דהוה לא כ"ש כי מה שנשאר מן האדם אחר כמה אלפים מן השנים יש בו יותר הכנה כפי השכל ברגון האל ית' לחזור להיות ככתחלה ממה שהיה עפר אשר נברא ממנו מתחילת ילידתו :

ולא רחוקה היא אמונה זו מדעתו ורגונו ית' ג"כ ממה שאמרו מאי דלא הוה הוה וכו', ב"א ברא את האדם קודם בללמו ובחסדו ית' מבלי לורק בריאתו ומבלי קדימת טוב, כ"ש אחר שבראו ומת בעונו או בעטיו של נחש שרלה לחזור להחיותו ככתחלה, כיון שקדם במלות ובמעשים טובים בזמן היותו חי בזה העולם, וזהו מאי דהוה לא כל שכן :

וכן לא רחוקה היא מלדנו ממה שאמרו מאי דלא הוה הוה וכו', כ"א בריאתה הראשונה שלא קדם לעפר אשר נברא ממנו אדם ולא לשום א' ילוד אשה מטיפה סרוחה שום הכנה וזכות, ואפי' זכו הישרים שבבני אדם להיותם לדיקים וחסידיים בעצבות

את האדם מיצר הטוב להלדיק, וגם בזהויות לדיק אין לו זמן בשני חייו כי גז חיש ונעופה, ולכן ראה האל והז' להשלים כוונתו ליצירתו שיחיו בני האדם ישרים בלבבות מה שהיה ראוי להם שיחיו בזמן הצריחה לאלו לא התא אדם"ר, כדי שתתקיים כוונת הצריחה הראשונה:

סבה שלישית להיות לימוד התורה ועשיית המצוות בשתוף איברי האדם וגופו יתחייב שיתחלק גם כן בשכרן, ואמרו חז"ל שכל מצוה שהיא עלמא ליבא, כי שכרן גדול מהשכר זמן עמידת האדם בעו"ז, גם כי בסבת העצירות אשר נכשל האדם בהם ואח"כ הוא לדיק כי אין לדיק בארץ וגו', והוא נענש עליהן כי הקב"ה שדקדק עם לדיקיו כחוש השערה, אינו יכול לקבל שכר המצוות בהאי עלמא. וכמו שיש קדימה להיות האדם נזהר מלחטוא על עשיית המצוות, כמ"ש (שם ל"ג) סוד מרע ואח"כ עשה טוב, כן יש קדימה לעונש העצירות על שכר המצוות, כי לדיק נשקפה גופו ונפשו מכתם וחללת העצירות כדי שיהיה ראוי לקבל שכר המצוות, והזמן אשר יחיה האדם לא יספיק להוציא את המצוות השכר, ולכן הולך לזמן התחייב שיהיה ריוח וזמן ללדיקים לקבל פרי שכר מעשרים הטובים אשר עשו קודם מותם, ובמיתתם נתכפר כל עונם ונתה יקבל שכר המצוות שעשו בחייהם, כי השכר שקבלו בנ"ע לא נשתחק בזה הנוף אשר נשתחק בעשיית המצוות, ומה שאמרו שכל מצוה צה"ל עלמא ליבא הוא רמז כי צה"ל עלמא הוא לדיקא ובעולם התחייב איבא, כי בעולם התחייב הדיק ברע הוא יושב וצטל כמו שכתב (יחזקאל ל"ו) והסירותי לב האבן ממשכנם וגו', והאדם מוכן לקבל פרי שכר המצוות מבלי מעיק בזמן ההוא, ועיקר שכר המצוות אשר יש לו אז הוא מצוות שעשה קודם, כי המצוות שהוא עושה בזמן הזה אין לו כ"כ שכר כי הוא מוכן וקרוב לעשותן בביטול יצר הרע:

עוד אני אומר בסבה זאת, כי לימוד התורה אשר היא נוחתת חיים לעושים כדכתיב (דברים ל') כי היא חי"ך ואור"ך ומי"ך וגו' על האדמה, ענין שכר לדיק זמן ארוך לקבלה. ולזה נתייחדו ג"כ ימי התחייב לקבל שכר בנזון ונפש כמו שהיה ענין העסק בה בנזון ונפש, כי אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה כמ"ש (במדבר י"ט) אדם כי ימות צה"ל, ואמר התנא פת במלח תאכל וכו' ובתורה אחת עמל ואם עשית כך אשריך בעו"ז ועובד לך בעו"ז:

ואביא מה שיזדמן ממנו הראיות הנסוגות בכל שאר העיקרים אשר סימנם שחק, שכל מוש, קבלה, וגם כי קשה קצת להביא ראיה מן השכל והחוש על דברים העתידיים ככמו עיקר זה והוא התחייב, עכ"ז מן שחק ושמים ירחמו לתת טוב טעם ודעת בעיקר זה ולא יגרע חקו משאר העיקרים, וכבר יש ראיה מן השכל בשלש

בעבודת האל ית' וזכותם היה מחייב צריחתם, כל שכן כשמתו כבר שקדם להם הכנה וזכות בזהויות חיים שיהיה בחיוב כביכול לאל יתברך להחזיר להחיותם:

ומסבות התחייב הוא צריחת האדם בללמו ית', וללמו ית' הוא התורה כי כולם הן שמתו והוא ושמו אחד, נברא אדם הראשון ברמ"ח איברים ושס"ה גידין כנגד תרי"ג מצוות, והוא ללמו יתברך, וחיוו על האדם להשלים נפשו בעולם הזה בשלימות איבריו וגידיו במצוות ואזירות, וזהו קרוב לנמנע בזהויות האדם מורכב מחומר ולורה ומוכן יותר לחומר ממה שהוא מוכן ללורה, לפתח חטאת רובץ מסבת עטיו של נחש, וגם שילדק וישלונ יצר טוב על הרע אין לו הכנות הצריכות לקיום כל המצוות, וימי שמתו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה ולא יספיקו להוציא לפועל כל פרטי המצוות ולהיותו פתח וזרזי מלעבור על שום אזהרה, ולכן ראה אלה יתברך להטיב לגמול חסד עם בראויו השרירים אשר ה' קורא בשמו לחזור ולהחיותם כמו שהיו, ויהיו מוכנים יותר אל עשיית הטוב כי הם נבראים בדמות אדם הראשון בקומתם וצבונם, ואינם דומים לילוד אשה כי הם הולכים עפר מן האדמה כאדם הראשון, ויהיו מוכנים כמותו כי היה יציר כפיו של הקב"ה ולא שלט בו יצר הרע כ"א אחר שנכשל בחטא נחש והשתא חטאו, כן אנשי התחייב יהיו מוכנים אל עשיית הטוב, וצזה יאריכו ימים כאדם הראשון כמו שצריחתם יהיה כמותו ויהי' להם הכנה וזמן לקיים כל המצוות, וצזה יושלם יצירתם בללמו ית' שיהיו מושלמים בתורה ובמצוות כמו שאמרנו:

סבה שנית כי להיות אדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה היה ראוי שיחיה לעולם וכן זרעו, וכן יהיה כוונת האל ית' בזמן יצירתו, כמ"ש בללם אלהים ברא אותו, כלומר שיהיה חי וקיים, והתנא גרס שנקבשה מיתה עליו ועל דורותיו, ולבטח יהיה הוא יציר כפיו חיה תתק' שנים, וכן הקרובים אליו בעשרה דורות ואח"כ נתמעטו השנים וחזרו לשבעים כמ"ש (תהלים ל"א) ימי שנותינו בהם שבעים שנה, והם השבעים שהסרו מאדם הראשון מהאלף שהיה ראוי לחיות, רמז כי לא הספיק לזרעו אחריו כי אם שבעים שנה, וכמ"ש קודם כי אלף שנים צעניך וסם שני אדם הראשון נתמעטו לע', והרי הם כיום האמול כי יעבור וגו' זרמזם שנה יחיה וגו' כי כליו באפק וגו' כי כל ימינו פנו בעצרתך וגו', כל' בסבת האף והעצבה על חטא אדם הראשון כלו ופנו הימים שלא נשארו מהאלף שנים כ"א שבעים שנה, וזהו הכרזה באמרו בהם שבעים שנה, ר"ל צאלף שנים שהיה ראוי שיהיה אדם הראשון וזרעו חמו לא נשארו לנו מהם כ"א שבעים שהותיר הוא מהאלף, ורבהם עמל ואין ית' הוא קרוב יותר להחטא

שלאם אל מחלצתה, וגם על האטערה בזה יש לה שר קיב וזלמ מה שיש לה בשכר המצות כמו שזכר למעלה, ובזמן ההמיה עונג הוא לה להיותם עומדת בגוף כי אז הנוף הוא זך ונקי מוכן ומזומן לרצון ולמצות הכשמים, להיות טהר בתחיתו מן העפר ששז אליו כעין יצירת אדם הראשון שהיה יולד כפיו של הקב"ה, וכן הם בני התחיה יוצרים על ידו ית' ואינם יולדי אשה, ולכן יהא לנוסם מנוחה ולא שום עמל ופורה, כי האדם שהוא יולד אשה יש לו עמל בצוה"ל כמו שאמר הכהוב (איוב ה') כי אדם לעמל יולד, ויהא לפי כוונה זו כי האדם היולד מאיש ואשה הוא מוכן לעמל לא הטורע על ידי האל ית' בזמן התחיה, כי כולם יהיו כדמות אדם הראשון שנברא בצלבונו וקומתו וסיה זך ונקי בגופו עקבו מכהה לגלל חמה, עמידתו בג"ע מלד סכנה העליונה קודם שחטא היה כדמות הנשמות הנפרדות בצוה"ל מנופי הלדיקים שהולכות מיד לנן עדן במלבוש מלות המשניות אשר נתגשם ונתלבש בן בלורת אדם, ומלבוש זה הוא לורה ותכנית הכשמה בג"ע כפי מה שנתחלס גופו בצוה"ל במלות ומע"ב ותורת ה' בראשם :

יורד אנומביא ראים מן השכל והסברא על תחית המהים, והוא ממה שהוא ידוע כי העולם לא נברא כ"א לסבת מין האנושי, ומין האנושי לסבת ישראל המנוסים בשלש עשרה נפות אחר המבול שכלם וכלה העולם ולא נותר ממנו כ"א שלשה אלה בני נח וממם נפלה כל הארץ, ומנה ועד אברהם עשרה דורות אשר מהם הוברר אברהם, וממנו יאל פסולת ישמעאל והוברר יצחק כי בו יקרא לו זרע, וממנו יאל פסולת עשו והוברר יעקב, והוא הסלת המנוסה בשלש עשרה נפות י"ג דורות כי משהו היהם שליחם כולם לדויקים כולם קדושים, ודאינו כי כל מה שנברא בעולם בששית ימי המעשה קודם בריאת אדם הראשון הכל הוא הווס נפסד המשלשל זה מזה ואין דבר קיים בלי שינוי ובלי הפסד וחזרה לד' יסודות, וזה מורה כי לא היהם בריאתם לתכלית עזמם כ"א לזולתם, ואם גוף האדם היה ג"כ כלה ונפסד ולא היה חוזר למת שהיה בו קודם סיה נחשכ כחשכ מאשר הנבראים שהיום ונשכדים ולא היה נראה ומתפרסם כי הם תכלית הבריהם, כי הדבר הנברא לזולתו אחר כלותו מעשות כל אלה והוא כל מה שזכרו לעשות, הוא נפסד ואינו חוזר למת שהיה, כי המשלשל ממנו יסוה ויועיל כמוס לזולתו, כמתי שלמים והכ"ת אשר הם משמשים זה לזה ולריכים זה לקיום זה וכולם משמשים ולריכים אל האדם ולא נבראו כולם אלא לשמשו בזמן הוייתם, וקודם שיפסדו משלשלים מהם כמוהם וסם קיימים בזמן למין האנושי, אבל האדם לא נברא אלא בשביל עזמו לא בשביל זולתו, ואם לא היה כמו קיים בלי

שלאם הסבות אשר זכרתי למעלה, ועוד אני מוסיף עליהם דברים, וסן, כי הנשמה החנובה מתחת כסא הכבוד והנוף אשר נולד מן האדמה בפרט אפרו של אדם הראשון שנזכר עליו עפר מן האדמה, ממה שנאמר עליו מזבח אדמה תעשה לי, והשוו שיהם יחד צבת הליירה כמו שכתוב ויירד ה' אליהם את האדם עפר וגו' ויפה בראשו נשמת הייס, וכמו שהשמה תשוב אל מנוחתה אל האלהים אשר נתנה תחת כסא כבודו, כן ראו ומחוייב שישוב הגוף למנוחה אל מקום אשר ממנו חולב, ובשובו אל העפר אל הארץ כשהיה אין לו בזה שום מנוחה מורגשת ואינו דומה לציבת סרוח אל האלהים אשר נתנה, ולפי שיסתוו שניהם ציח אל המנוחה כמו שנסתוו בשעת הבריהם, ולכן ראה האל יתברך להחזיר נשמות לפגרים מתים לזמן התחיה כדי שיהיו הנשמה והגוף יחד בזמן הליירה, כי אין מנוחה לגוף בלתי הנשמה, וכיון שציקר בריאת העולם היה על המין האנושי ראו ומחוייב שיהיה להם השארות הגוף ונפש יחד והוא זמן התחיה, כי בזה יתפרסם כי עליהם נברא העולם, כי הם תחילת המהשמה וסוף המעשה עד סוף ימות העולם שחא אלפי שני הוי עזמא :

ובפני כי הנשמה היא המניעה ומעוררת את הגוף לעשות מעשה המלות הנעשות בשתוף הגוף, וגם יש מלות מיוחדות לנשמה ולא לגוף, כמלות ועיקרים שהם תלויים באמונת הנשמה ומתשכמה, לכן נתייחדה הנשמה בשכר בפני עזמה בג"ע ובעולם הנשמות, בג"ע כנגד השכר שהריהם וקנהם ביהוה מניעה ומעוררת את הגוף לעשות המלות המשניות ומתשכמה היא בג"ע בעשיתן, כי המלות לריכות כוונה, ולכן שכרה היא בג"ע שהוא בעולם השחתון, ושכרה בעולם הנשמות כנגד המלות השכליות התלויות באמונה ומתשכמה שאין לגוף יד בזה, ואם לא היה הנשמה בגוף לא היה ראוי שיקבע לה האל יתב' שכר כי היא עושה רצון קונה כאחד מן המלאכים ואין לה בחירה ורצון, ובהיותה בגוף והיא קונה לה דברי הורה קונה לה חיי העוה"ב, מלד היתה משותפת בחומר ולא תתעל ולא תתעיר ביהוה בעל בחירה ורצון, ולכן לריכה לחזור ולהשתקה עם הגוף כדי שיקבל שכרו אשר היה מרולה ומשועבד לנפש בעשיית המלות ולימוד התורה בעיניו נאפו, וזהו שכר התחיה כי עיקרו הוא להנאת הגוף ומנוחתו בזמן התחיה אשר לא יהיה לגוף עמל ופורה, ולא קאה מתקבצת עזמות, ולא כעם המתלים את הגוף ויכולא בלאו המדות המנוגות, אלא מנוחה נכונה בשוה ונחת מכל מקרי הגוף ומאורעותיו, והנשמה עיקר מנוחתה היא ביהוה נפרדת מן הגוף בגן עדן ובעולם הנשמות, וכל זמן עמידה בגוף נחשכ לה כאילו עומדת במחשך מבלי היות לה יכולת להשתק

ונגזר עליו ועל זרעו שישוב אל עפרו ויחייב שתשוב הנשמה אל הגוף בעלמו ויחיה, כדי שיהיה נשלמת כוונתו ית' וימשיכו שבראו בגוף ונפש בעלמו על ידו, וכן כל ילודי עולם הוא זורק כזה הנשמה ולרדק שחיה קיימת בו לעולם כפי שכתבנו, ולכן אמר הכתוב ויפה באפיו נשמת חיים וחזר ואמר ויהי האדם לנפש חיה, ויכל לפי כוונה זו כי יהיה האדם לנפש חיה כלומר שתחיה אחר שתפרד בנפש מן הגוף בבטח החיים:

עוד אני מדבר בלדקת תחיות המתים וסבתה והנאים לה, כי גם תחילת בריאת האדם היה יחידי להורות כי שלימותו בעלמו ולא במינו, ושהעולם מתקיים בזכות לדיק אחד וכמו שה"כ (משלי י') ולדיק יסוד עולם. עכ"ל כבוד וגדולת האל ית' מתפרסמת וינכרת יותר בהיות כמה לדיקים מאויים בדור א', וכמו שאמרנו אינו דומה מועטים העושים את המלאה למרובים העושים אותה, כי יגדל שכן כל אחד מהמרובים משכר כל א' מהמועטים יותר מכפי הערך אל"פ שכולם עשו מלאה אחת:

ולסבת החטא הקדום היו מועטים בני עליה בכל הדורות, בפרט בדורות הראשונים אשר היו קרובים יותר אל החטא הקדום, וגם בחטא שחטא אדם הראשון הרי הוא כאלו חטאו בו כל העולם, כי זה כל האדם אדם הראשון היה ככל האדם אשר בעולם בכל דור ודור כיון שלא היה אחר בעולם אלא הוא, וגם היה החטא ביום ההולדה הראשונה סמוכים זה לזה, ולזה לא היה בכל אלו הדורות לדיקים כ"א ממי משפר ולא היה בהם איש שלם שלא ילא ממנו זרע פסול, עד יעקב אבינו ע"ה שהיתה מתחת שלימה והוא השלים דור כ"ב כנגד תשלום האותיות של תורה, כי בקדומים היה חסרון ופיסול כי לא נשלמו בהם האותיות, וכן מפסוק ויהיו שנים ערומים האדם ואשתו וגו' עד ויעל אלהים ללדת ולגשמו כהמות. דור וילדקים, יס"ב פסוקים, להורות הענין הנזכר כי בעולם היה זרע פסול ערום הלכן בלי לבוש שלם עד דור כ"ב שהוא יעקב שנתלבש במלבוש שלם נקי בהיות מתחת שלימה, ומבניו הכשרים היו נפש בני יעקב שבעים ברידתם למזרים כולם כשרים, ומתם נשלטו כמה רבואות בלחם ממזרים, ומתו אותם שלא השליכו שקווי עיניהם ובגולוי מזרים נקמחו, ונותרו ששים רבוא כשרים ורואים ככהמות ואיכותם לקבלת התורה, ובזמן ביאתם לארץ לא נחוספו על מה שהיו בזמן לחם ממזרים, כי בזמן לחם היו רלוויים ליכנס מיד לארץ והיתה המחלוקת להם אלא שחטא המרגלים עכבם ארבעים שנה, ואם היה עולם מניינם אז יותר היה מניע לכל אחד מהם חלק מועט ממה שהיה מניע בזמן יליאתם, וכבר זכר ס' רבוא היואלים ממזרים שלא תהלקם הארץ כ"א לנשך הסוף וגם

בנוף ונפש בזמן התחיה לא היה שום תכלית לבריאתו, כי לנחמיה ולנ"ח יש תכלית לזורך האדם, והוא לא היה לו שום תכלית לגופו אם היה נפסד והולך לו, וכמו שיש תכלית לנפש לשוב אל מנוחתה אחר הפרדה מן הגוף וקבלתה עונש על חטאה, כן אמר שיהיה תכלית לגוף לשוב אל מנוחתו אחר שיפסד, כי בזה יתראה הכדל בעלת גופו על כל שאר גופי הנבראים שהם לזורך ונולס והם נפסדים ואינם חוזרים הם בעלמם אלא המשתלשלים כמו שזכר:

ולכן אמר הכתוב ויילך ית' אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה, כי ילידתו מן העפר קרא אדם, ועליו עם הנשמה אמר ויהי האדם לנפש חיה, כי כמו שהנשמה היא חיה לעולם כן האדם והוא חומרו הנוצר עפר מן האדמה ילו תיקו לעולם להיותו חי בזמן התחיה חיים ארוכים:

עוד אני מבאר ראייה מן הסברה, מה שאמר הכתוב בבריאת האדם ויילך וגו' ויפה באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה, כי כמו שכל מה שברא האל ית' הוא עומד וקיים במינו לעולם כמו שבראו ולא ישנה את תפקידו, כן בריאת האדם והיה לו כח החיות שנופש בו קיים לעולם, כי בשראים ועופות כתיב ישרלו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על הארץ וגו', וכן נוהג העולם להוליד המינים הנזכרים אשר הם קיימים בזמן במאמרו יתב', וכן כתיב חולא הארץ נפש חיה למינה בהמה וגו' ויעש אלהים את חיות הארץ למינה וגו', וכן הוא הווה תמיד נכמה שלמים ועופות וחיות ובהמות שבראו בתחילת הבריאה התהוו ונולדו ונשתלשלו מהם מאלהים עד היום ועד סוף כל ימי עולם הם קיימים בזמן, ובאדם כתיב ויברא אלהים את האדם וגו' ואחר כך כתיב ויילך ית' אלהים וגו' ויפח באפיו לא ברא אלא אדם א' ועליו אמר נשמת באפיו נשמת חיים, ולרדק שיהיה נשמת חיים כי קיים בגוף האדם לעולם כי כיון שהזכיר שנפחו באפו, כי מה שזכר נפש חיה בשראים ועופות ובהמות וחיות, הוא במינם כמו שכתוב בכולם למינה, ואם שחולא הארץ נפש חיה וכן הוא הווה תמיד מנעמו, אלא הנשמה שהיא תמנעלה והלוצה מתחת כסא הכבוד בכל אחד מאישי האנשים, אין כח בטבע הנברא לבדו לברוא האדם אלא בשותף האל ית' עמו בכל א' וא' מהם, וכמ"ס (קדש ל"א) ג' שותפין באדם כו', כמו שהיה בתחילת הבריאה שאמר ויפח באפיו נשמת חיים, וכיון שכן הוא יתחייב כי חיות האדם יתמיד לעולם, כיון שהאל יתב' נפש בגופו הנשמה, וכן בכל ילודי אשה הוא יתב' זורק בגופו נשמה וראוי ומחייב שתתקיים בו לעולם, כיון שכל א' הוא כמו שנברא בפני עלמו על ידו יתב' לרדק שיהיה קיים כמו שהיה בתחילת הבריאה, ואחר שחטא